

XXV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ТРЕТА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

14. заседание.

Срѣда, 19 ноемврий 1941 г.

(Открито въ 16 ч. 40 м.)

Председателствувалъ председателятъ Христо Калфовъ. Секретари: Димитъръ Сараджовъ и Светославъ Славовъ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

Съобщения:	Стр.	Стр.
Отпускъ	193	
Предложение	193	
По дневния редъ:		
Предложения: 1: За одобрение 45. постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 12 септемврий 1941 г., протоколъ № 151, относно разрешаването, намиращиятъ се налице въ освободениятъ презъ 1941 г. земи кибритъ отъ чуждестраненъ (небългарски) произходъ да се обандерова преди пускането му въ продажба съ български държавенъ бандеролъ. (Приемане)	193	
2. За одобряване XVII. постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 30 септемврий 1941 г., протоколъ № 161, относно замѣняването на унищожени 8.249 кгр. обандеровани папириси, съ експортни такива, предназначени за германскитъ войски. (Приемане)	194	
3. За одобряване 22. постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 22 октомврий 1941 г., протоколъ № 173, относно отчитането на тютюновитъ фабрики съ моно-		
полното право на цигарената хартия за количества тютюни отъ стари реколти, включително реколта 1940 г., които тѣ сѣ закупили, вмѣсто отъ производителитъ, направо отъ тютюноотговорскитъ складове, въ размѣръ на производството имъ презъ втората половина на 1940 г. (Приемане)		195
4. За одобрение VI. постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 10 ноемврий 1941 г., протоколъ № 184. (Приемане)		196
5. За афиширане речитъ на министъръ-председателя и министра на търговията, промишлеността и труда, произнесени по проектоотговора на тронното слово на 19 ноемврий 1941 г. (въ необходимото число екземпляри.) (Приемане)		207
Проектоотговоръ на тронното слово. (Първо четене — продължение разискванията и приемане, приемане и на второ четене)		196
Говорили: м-ръ д-ръ С. Загоровъ		196
м-ръ-предс. Б. Филовъ		200
Дневенъ редъ за следващото заседание		209

Председателъ Христо Калфовъ: Присъствувать нужния брой народни представители. Откривамъ заседанието.

(Отсъствувать народнитъ представители: Александъръ Загоровъ, Ангелъ Вълчевъ, Атанасъ Поповъ, Василъ Цвѣтковъ, Георги Рашковъ, Георги Свиначаровъ, Георги Чалбуровъ, инж. Димитъръ Митковъ, Кирилъ Минковъ, Косю Аневъ, Лазаръ Бакаловъ, Лазаръ Поповъ, Маринъ Грозевъ, Минчо Ковачевъ, д-ръ Никола Дуровъ, Петъръ Грънчаровъ, д-ръ Петъръ Шишковъ, Руси Мариневъ, Симеонъ Симеоновъ, Тодоръ Кожухаровъ и Христо Таукчиевъ)

Г-да народни представители! Имамъ да направя следнитъ съобщения.

Разрешенъ е отпускъ на следнитъ г-да народни представители:

Димитъръ Киревъ — 1 день;
Кирилъ Минковъ — 3 дни;
Никола Василевъ — 1 день;
Обрешко Славовъ — 1 день;
Петъръ Грънчаровъ — 4 дни, и
Симеонъ Симеоновъ — 4 дни.

Постъпило е отъ Министерството на финанситъ предложение за одобрение XXX постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 21 октомврий 1941 г., протоколъ № 171, относно продължението срока по чл. 40 отъ закона за облагане съ данъци, такси и др. жителитъ на освободениятъ презъ 1941 г. земи, въ връзка съ чл. 7 отъ закона за тютюна.

Отпечатано е и ще бѣде раздадено на г-да народнитъ представители.

Пристъпвамъ къмъ първа точка отъ дневния редъ:

Предложение за одобрение на проекторешението за одобрение на 45. постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 12 септемврий 1941 г., протоколъ № 151, относно разрешаването, намиращиятъ се налице въ освободениятъ презъ 1941 г. земи кибритъ отъ чуждестраненъ (небългарски) произходъ да се обандерова преди пускането му въ продажба съ български държавенъ бандеролъ.

Които приематъ да се прочете само проекторешението, а мотивитъ да се считатъ за прочетени, моля, да вдигнатъ ръжка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-на докладчика да го прочете.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за одобрение 45. постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 12 септемврий 1941 г., протоколъ № 151, относно разрешаването, намиращиятъ се налице въ освободениятъ презъ 1941 г. земи кибритъ отъ чуждестраненъ (небългарски) произходъ да се обандерова преди пускането му въ продажба съ български държавенъ бандеролъ.

Одобрява се 45. постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 12 септемврий 1941 г., протоколъ № 151, което гласи:

Намиращиятъ се налице въ новоосвободениятъ презъ 1941 г. земи отъ чуждестраненъ (небългарски) произходъ кибритъ да се обандерова, преди пускането му въ продажба, съ български държавенъ бандеролъ, като срещу сѣщата се заплаща предварително, както следва:

- I. За кибрита, намѣренъ въ бивша Югославия:
за една кутийка съ по 60 клечки — 1.40 л.,
за една кутийка съ по 30 клечки — 0.70 л.,
за една кутийка съ по 30 клечки (луксозенъ) — 1.40 л.

- II. За кибрита, намѣренъ въ бивша Гърция:
за една кутийка съ по 50 клечки — 0.60 л.,
за една кутийка съ повече или по-малко отъ 50 клечки

— съответно на клечките.

Бандеролтъ, отпусканъ за безстопанствения кибритъ, иззетъ отъ държавата, не ще се заплаща.

Продажната цена на дребно на кибрита отъ бивша Югославия се определя така:

- за една кутийка съ по 60 клечки — 3 л.,
за една кутийка съ по 30 клечки — 1.50 л.,
за една кутийка съ по 30 клечки (луксозенъ) — 3 л.,
и за кибрита отъ бивша Гърция:

- за една кутийка съ по 50 клечки — 2 л.,
за една кутийка съ повече или по-малко отъ 50 клечки — съответно на клечките.

Продавачътъ на едро прави на купувача на кибритъ на дребно 4% отстъпка.

(Ето текстътъ на мотивитъ:

МОТИВИ

къмъ проекторешението за одобряване 45. постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 12 септември 1941 г., протоколъ № 151, относно разрешаването, намиращият се налице въ освободенитъ презъ 1941 г. земи кибритъ отъ чуждестраненъ (небългарски) произходъ да се обнародва преди пускането му въ продажба съ български държавенъ бандеролъ.

Г-да народни представители! Съ XXXIII постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 2 юни 1941 г., протоколъ № 101/1941 г., одобренъ отъ Народното събрание съ решение, публикувано въ „Държавенъ вестникъ“, брой 155/1941 г., се разреши намиращият се въ гр. Скопие кибритъ отъ чуждестраненъ (небългарски) произходъ да се обандерова преди пускането му на пазара, въ зависимостъ отъ вида му, съ съответната стойностъ български държавенъ бандеролъ.

По сведения напоследъкъ отъ нѣкои отъ данъчните началници, отъ новоосвободенитъ презъ 1941 г. земи, такъвъ кибритъ се е оказалъ не само въ гр. Скопие, но и въ други градове, а сѣщо данъчната властъ е намѣрила и въ Тракия кибритъ, изостаналъ отъ бившия гръцки монополъ.

Една частъ отъ този кибритъ е частно притежание, а друга — какъвто е намѣрениятъ досега отъ бившия гръцки монополъ кибритъ, е безстопанственъ и поради това иззетъ отъ държавата.

Продажната цена на кибрита, намѣренъ въ бившиятъ предѣли на Югославия, при режима на югославските закони е била: за една кутийка отъ 60 клечки — 1 динаръ; за една кутийка отъ 30 клечки — 50 пара и за една кутийка отъ 30 клечки (луксозенъ) — 1 динаръ, а на този, намѣренъ въ бившиятъ предѣли на Гърция — за кутийка съ по 50 клечки — две драхми.

Количеството на намѣрения досега вънъ отъ гр. Скопие кибритъ не е голѣмо — въ гр. Кавадарци сѣ се оказали 16.000 кутийки, въ гр. Деле-Агачъ около 12.960 кутийки и въ гр. Кавала около 8.640 кутийки съ по 50 клечки. Впоследствие, обаче, може да се окаже и въ други градове отъ новоосвободенитъ презъ 1941 г. земи, изостаналъ отъ бившиятъ Югославия и Гърция, кибритъ.

Въпреки сравнително малкото количество на този кибритъ, предвидъ на обстоятелството, че кибритътъ е държавна привилегия, за да бѣде пустнатъ въ продажба, сѣщиятъ трѣбва да бѣде подведенъ подъ режима на закона за държавните привилегии, акцизитъ и патентитъ, а именно да бѣде приравнена продажната му цена съ тази на кибрита отъ българскитъ държавни привилегии, както се направи и съ кибрита, оказалъ се налице въ гр. Скопие, и преди пускането му на пазара сѣщиятъ да бѣде обандерованъ съ държавенъ бандеролъ, като обандерованиятъ кибритъ се продава на дребно така:

- I. За кибрита, намѣренъ въ бившиятъ предѣли на Югославия:
кутийка, съдържаща 60 клечки — 3 л.,
кутийка, съдържаща 30 клечки — 1.50 л.,
кутийка, съдържаща 30 клечки (луксозенъ) — 3 л.

- II. За кибрита, намѣренъ въ бившиятъ предѣли на Гърция:
кутийка, съдържаща 50 клечки — 2 л.,
кутийка, съдържаща повече или по-малко отъ 50 клечки

— съответната на съдържанието цена.

Бандеролтъ, съ който следва да бѣде обандерованъ оказалият се налице отъ чуждестраненъ (небългарски) произходъ кибритъ, следва да се заплати отъ собственицътъ му така:

- I. За кибрита, намѣренъ въ бившиятъ предѣли на Югославия:
за кутийка съ по 60 клечки — 1.40 л.,
за кутийка съ по 30 клечки — 0.70 л.,
за кутийка съ по 30 клечки (луксозенъ) — 1.40 л.

- II. За кибрита, намѣренъ въ бившиятъ предѣли на Гърция:
за кутийка съ по 50 клечки — 0.60 л.,
за кутийка съ повече или по-малко отъ 50 клечки — съответно на клечките.

За безстопанствения кибритъ, който е иззетъ отъ държавата, ще трѣбва да се отпуса бандеролъ безъ заплащане.

Продавачътъ на едро прави на купувача на кибритъ на дребно отстъпка 4%.

Като имате предвидъ горензложеното, имамъ честь да ви помоля, г-да народни представители, да разгледате и гласувате презъ текущата сесия настоящото проекторешение.

Гр. София, ноември 1941 г.

Министъръ на финанситъ: Д. Божиловъ.)

Председателъ Христо Калфовъ: Ще гласуваме. Които одобряватъ прочетеното проекторешение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме на точка втора отъ дневния редъ:

Предложение за одобрение на проекторешението за одобряване XVII постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 30 септември 1941 г., протоколъ № 161, относно замѣняването на унищожени 8.249 кгр. обандеровани папироси, съ експортни такива, предназначени за германскитъ войски.

Които приематъ да се прочете само проекторешението, а мотивитъ да се считатъ за прочетени, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-на докладчика да го прочете.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за одобряване XVII постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 30 септември 1941 г., протоколъ № 161, относно замѣняването на унищожени 8.249 кгр. обандеровани папироси, съ експортни такива, предназначени за германскитъ войски.

Одобрява се XVII постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 30 септември 1941 г., протоколъ № 161, което гласи:

Одобрява се да се замѣнятъ измокренитъ и унищожени отъ паднали валежи 8.249 кгр. обандеровани папироси, за нуждитъ на германскитъ войски, съ експортни такива, безъ за сѣщиятъ да се заплаща бандеролъ, мурубие, общински налогъ и монополното право върху цигарената хартия, които папироси ще се изработятъ отъ качественъ експортенъ тютюнъ и ще се дадатъ за изработване на ешлеме отъ тютюневитъ фабрики.

(Ето текстътъ на мотивитъ:

МОТИВИ

къмъ проекторешението за одобряване XVII постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 30 септември 1941 г., протоколъ № 161, относно замѣняването на унищожени 8.249 кгр. обандеровани папироси, съ експортни такива, предназначени за германскитъ войски.

Г-да народни представители! Съ IX постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 17 април 1941 г., протоколъ № 76, е одобрено за нуждитъ на германскитъ войски да се изработятъ 100.000 кгр. папироси отъ експортенъ тютюнъ, закупенъ отъ Централата за специални доставки и ладенъ за изработване на ешлеме отъ тютюневитъ фабрики. Изработенитъ папироси сѣ поставени въ кутии за III качество папироси и сѣ обандеровани съ бандеролъ за същото качество.

Съ заявления вх. № 31 и 37 „Ц“/1941 г. Централата за нарочни доставки съобщава, че на 30 юни и 1 юли тази година падналитъ голѣми валежи въ София сѣ измокрили общо 8.219 кгр. отъ въпроснитъ папироси, които сѣ били обандеровани и предадени на германскитъ войски, и моли, това количество папироси, станали негодни, да

бже замѣнено съ друго такова безъ да се обнародваатъ, а да се предадатъ въ експортенъ амбалажъ и изработка.

Назначената съ заповѣдь № 4971, отъ 6 септемврий 1941 г., комисия, съ протоколъ отъ 9 септемврий 1941 г., е констатирила: 1) че природнитѣ стихии на 30 юний и 1 юлий 1941 г. действително сж наводнили и направили негодни 8.164 кгр. папириси и 2) че съ протоколъ, отъ 12 септемврий сжщата година, сж измокрени още 85 кгр., или общо 8.249 кгр. обандеровани папириси, предназначени за германскитѣ войски.

Предвидъ на това: 1) че сж били измокрени отъ падналитѣ голѣми валежи на 30 юний и 1 юлий тази година 8.249 кгр. обандеровани папириси, предназначени за германскитѣ войски;

2) че съгласно чл. 97 отъ закона за тютюна унищожениятъ бандеролъ да не се връща, но като се има предвидъ, че това сж папириси, предназначени за германскитѣ войски, за които папириси веднажъ е заплатено бандеролното право, и

3) че това количество папириси може да се замѣни съ експортни папириси, които, съгласно чл. 139 отъ закона за тютюна, се освобождаватъ отъ износно мито, бандеролно право, мурурие и общински налогъ и други такси и понеже въпроснитѣ папириси сж предназначени за чуждестранни войски, преминаващи презъ България.

Предвидъ, обаче, на това, че експортнитѣ папириси сж предназначени за износъ и консумация на сжщитѣ по закона за тютюна не се допуска въ вътрешността на страната, почитаемииятъ Министерски съветъ съ XVII си постановление, взето въ заседанието му отъ 30 септемврий 1941 г., протоколъ № 161, одобрява се да се замѣнятъ измокренитѣ и унищожени отъ паднали валежи 8.249 кгр. обандеровани папириси за нуждитѣ на германскитѣ войски, съ експортни такива, безъ за сжщитѣ да се заплаща бандеролъ, мурурие, общински налогъ и монополно право върху цигарената хартия, които папириси ще се изработятъ отъ качественъ експортенъ тютюнъ, и ще се дадатъ за изработване на ешлеме отъ тютюновитѣ фабрики.

Като имате предвидъ гореизложеното, имамъ честь да ви помоля, г-да народни представители, да разгледате и гласувате въ текущата сесия настоящото проекторешение.

Гр. София, ноемврий 1941 г.

Министъръ на финанситѣ: Д. Божиловъ.)

Председателъ Христо Калфовъ: Ще гласуваме. Които одобряватъ прочетеното проекторешение, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме на точка трета отъ дневния редъ:

Предложение за одобрение на проекторешението за одобряване XXII постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 22 октомврий 1941 г., протоколъ № 173, относно отчитането на тютюновитѣ фабрики съ монополното право на цигарената хартия за количества тютюни отъ стари реколти, включително реколта 1940 г., които тѣ сж закупили, вмѣсто отъ производителитѣ, направо отъ тютюнонѣтърговскитѣ складове, въ размѣръ на производството имъ презъ втората половина на 1940 г.

Които приематъ да се прочете само проекторешението, а мотивитѣ да се считатъ за прочетени, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-на докладчика да го просчете.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за одобряване XXII постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 22 октомврий 1941 г., протоколъ № 173, относно отчитането на тютюновитѣ фабрики съ монополното право на цигарената хартия за количества тютюни отъ стари реколти, включително реколта 1940 г., които тѣ сж закупили, вмѣсто отъ производителитѣ, направо отъ тютюнонѣтърговскитѣ складове, въ размѣръ на производството имъ презъ втората половина на 1940 г.

Одобрява се XXII постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 22 октомврий 1941 г., протоколъ № 173, което гласи:

Тютюновитѣ фабрики, които не сж успѣли да закупятъ направо отъ тютюнопроизводителитѣ тютюнъ отъ реколта 1940 г., въ размѣръ на производството имъ презъ втората половина на сжщата година, сж отчетени съ монополното право на цигарената хартия, ако сж закупили

такова количество тютюнъ отъ стари реколти, включително реколта 1940 г., отъ тютюнонѣтърговскитѣ складове.

Тютюнови фабрики, обаче, които не сж закупили споменатото количество тютюнъ или частъ отъ него за фабрикитѣ си, заплащатъ пълния размѣръ на монополното право, т. е. по 200 л. за една бобина цигарена хартия, съ дължина 1560 метра и широчина на лентата 28½ мм., за количеството тютюнъ, което не сж закупили. като, съгласно забележката къмъ чл. 20 отъ закона за държавнитѣ привилегии, акцизитѣ и патентитѣ, се смѣта, че отъ една такава бобина се получаватъ 20 кгр. папириси съ дължина 6-5 см.“

(Ето текстътъ на мотивитѣ:

МОТИВИ

къмъ проекторешението за одобряване XXII постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 22 октомврий 1941 г., протоколъ № 173, относно отчитането на тютюновитѣ фабрики съ монополно право на цигарената хартия за количеството тютюни отъ стари реколти, включително реколта 1940 г., които тѣ сж закупили, вмѣсто отъ производителитѣ, направо отъ тютюнонѣтърговскитѣ складове, въ размѣръ на производството имъ презъ втората половина на 1940 г.

Г-да народни представители! Съгласно пунктъ 1 на I постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 25 декемврий 1940 г., протоколъ № 224, публикувано въ „Държавенъ вестникъ“, брой 5, отъ 10 януарий 1941 г., се намали монополното право на бобинитѣ отъ 200 л. на 20 л. за една бобина, съ дължина 1560 метра и широчина на лентата 28½ мм., а съ пунктъ 2 на сжщото министерско постановление се задължиха тютюнонитѣ фабрики да закупятъ направо отъ тютюнопроизводителитѣ тютюнъ отъ реколта 1940 г., въ размѣръ на производството на тютюновитѣ фабрики, презъ II полугодие на 1940 г., като се предостави да изкупятъ най-напредъ тютюнитѣ отъ Северна България. Това, обаче, не можа изцѣло да стане, защото впоследствие се позволи и на тютюнонѣтърговскитѣ фирми да закупватъ тютюнъ отъ Северна България, а съ явяването на пазара и на тютюнонѣтърговци се покачиха ценитѣ на тютюнитѣ, обстоятелство, което попрѣчи да се закупятъ отъ тютюновитѣ фабрики опредѣленитѣ имъ количества тютюни направо отъ тютюнопроизводителитѣ.

За да не се спре производството и за да може да се задоволи голѣмото търсене на тютюнови издѣлия презъ това време, тютюновитѣ фабрики, които не успѣха да закупятъ тютюнъ направо отъ тютюнопроизводителитѣ, отъ реколта 1940 г., се принудиха да закупятъ такива отъ тютюнонѣтърговскитѣ складове, отъ стари реколти до реколта 1940 г. включително, още повече, че поради стеклитѣ се събития имаше повече нужда отъ стари тютюни, а отъ реколта 1940 г., като неферментирани нанѣлно, бѣха още негодни за фабрикация на тютюнені издѣлия.

Закупениятъ отъ тютюновитѣ фабрики тютюнъ, отъ тютюнонѣтърговскитѣ складове, е сжщо на висока цена.

Съ огледъ на горното и за да може да се отчетатъ тютюновитѣ фабрики съ монополното право на цигарената хартия, Министерскитѣ съветъ, въ заседанието му отъ 22 октомврий 1941 г., протоколъ № 173, взе XXII постановление, одобрено съ указъ № 90, отъ 30 октомврий 1941 г. („Държавенъ вестникъ“, брой 247/1941 г.) и сжщото следва да се внесе за одобрение отъ Народното събрание.

Като имате предвидъ гореизложеното, честь имамъ да ви помоля, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете въ текущата сесия на Народното събрание представеното ви проекторешение, за одобряване на въпросното постановление.

Гр. София, ноемврий 1941 г.

Министъръ на финанситѣ: Д. Божиловъ.)

Председателъ Христо Калфовъ: Ще гласуваме. Които одобряватъ прочетеното проекторешение, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме на точка четвърта отъ дневния редъ:

Предложение за одобрение на проекторешението за одобрение VI постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 10 ноемврий 1941 г., протоколъ № 184,

Моля г-на докладчика да докладва.

Докладчикъ Стамо Колчевъ: (Чете)

„МОТИВИ

към проекторешението за одобрение VI постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 10 ноемврий 1941 г., протоколъ № 184.

Г-да народни представители! За успѣшното провеждане на есенната сѣтка въ Бѣломорието, Македония и Моравско наложи се подпомагането на земеделскитѣ стопани въ тѣзи краища, съ специални заеми, отпуснати отъ Българската земеделска и кооперативна банка, подъ гаранция на държавата.

Министерскиятъ съветъ, за да улесни земеделскитѣ стопани и се извърши съевременно есенната сѣтка въ тѣзи краища, въ заседанието си на 10 ноемврий 1941 г. е постановилъ следното:

„Възлага се на Българската земеделска и кооперативна банка да отпусна специални заеми до 150 л. на декаръ земя, подъ гаранция на държавата, на земеделскитѣ стопани отъ Македония, Тракия и Моравско — за извършване сѣтката, които заеми да се изплатятъ следъ прибиране на реколтата.“

Това постановление представямъ на вашето внимание съ молба да го одобрите чрезъ надлежно гласуване на предложеното тукъ проекторешение.

Гр. София, ноемврий 1941 г.

Министъръ на земеделието и държавните имоти:

Д. Кушевъ

ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за одобрение VI постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 10 ноемврий 1941 г., протоколъ № 184.

Одобрява се VI постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 10 ноемврий 1941 г., протоколъ № 184, което гласи:

Възлага се на Българската земеделска и кооперативна банка да отпусна специални заеми, до 150 л. на декаръ земя, подъ гаранция на държавата, на земеделски стопани отъ Македония, Тракия и Моравско — за извършване сѣтката, които заеми да се изплатятъ следъ прибиране на реколтата.“

Председателъ Христо Калфовъ: Ще гласуваме. Които одобряватъ прочетеното проекторешение, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство. Събранието приема.

Минаваме на точка пета отъ дневния редъ:

Първо четене на проектоотговора на тронното слово — продължение разискванията.

Има думата г-нъ министърътъ на търговията, промишлеността и труда.

Министъръ д-ръ Славчо Загоровъ (Отъ трибуната. Посрещнатъ съ ржкоплѣскания) Г-да народни представители! Снабдяването и ценитѣ зависятъ прѣко или косвено отъ дейността на всички министерства. Ако днесъ азъ правя предъ васъ изложение по тия въпроси, това става, защото грижата за осигуряване на снабдяването и регулиране на ценитѣ лежи на първо мѣсто върху Министерството на търговията, промишлеността и труда.

За да разберемъ днешното стопанско положение на страната, трѣбва да видимъ какъ се е изменила консумацията и какъ се е изменило производството. Презъ 1941 г. консумацията нарастна извънредно много. Никогъ въ България нуждата отъ стоки не е била тъй голѣма, както тази година. Причинитѣ за това сж ясни.

Преди всичко трѣбваше да се снабдява войската. Тази година България трѣбваше да храни, облича и превозва повече войници и трудоваци, отколкото презъ миналата година.

Освенъ това, трѣбваше да се доставятъ стоки и за новитѣ земи. Товарътъ, който легна върху стопанството, преди снабдяването на Добруджа, Бѣломорието, Македония и Западнитѣ покрайнини съ стоки, бѣше нѣщо съвсемъ ново и непредвидено. Както е известно, въ Добруджа нѣма никаква индустрия, а въ Бѣломорието и Македония има твърде малко фабрики. Нуждата отъ стоки въ тия области не може да се покрие отъ мѣстното занаятѣйско и индустриално производство. Голѣма частъ отъ консумацията въ новитѣ земи, следователно, дойде да увеличи търсенето на стоки въ старитѣ предѣли на царството.

Пита се, какво стана съ производството?

Да разгледаме, първо, индустриалното производство. Въпрѣки неблагоприятнитѣ условия, при които работи нашата индустрия отъ войната насамъ, обемътъ на индустриалното производство презъ първитѣ осемъ месеца на тази година е, съ малко изключения, по-голѣмъ, отколкото презъ миналата и по-миналата години. Презъ 1940 г. увеличението бѣше срдѣно месечно 11%, а презъ първитѣ осемъ месеца на 1941 г. е 5% повече въ сравнение съ сѣщото време на предходната година. Увеличение показватъ всички индустрии, съ изключение на индустриитѣ, които преработватъ чуждестранни сурови материали, като кожарската и текстилната.

Типиченъ примѣръ за постоянно увеличение представлява производството на електрическа енергия. Постоянно нарастване се наблюдава и въ обема на производството на храни и питиета. Презъ първитѣ осемъ месеца на 1941 г. производството на храни и питиета е съ 24% надъ производството презъ сѣщитѣ месеци на 1940 г. Най-силно процентно увеличение на обема достигна хартиената индустрия. Химическата индустрия отбелязва намаление съ 7% главно поради намалението на производството на каучукови издѣлѣя, 35%. При металороботната индустрия, която презъ 1940 г. намали обема на производството си, се забелязва отъ октомврий 1940 г. насамъ известно увеличение.

Общо взето, индустриитѣ, които сж намалили обема на производството си отъ избухването на войната насамъ, заематъ само една трета, а индустриитѣ, които сж повишили производството си — две трети отъ общата стойностъ на индустриалното производство. Ако гледаме броя на работницитѣ, вмѣсто стойността, излиза, че индустриитѣ съ намалено производство заематъ 38%, а съ увеличено производство — 62% отъ цѣлото индустриално производство. Ясно е, че войната, въпрѣки оскѣдницата на сурови материали и хора, която причинява, не е могла да спре развитието на българската индустрия, развитие, което се поддържа отъ правителството съ всички възможни мѣрки.

Земеделското производство не е нарастнало толкова, колкото индустриалното, но все пакъ показва известно увеличение. Това е вѣрно при условие, че сѣмтаме производството на всички земеделски култури заедно. Има, обаче, важни отрасли на земеделието, които тази година дадохъ реколта по-малка отъ миналогодишната.

И тъй, предъ насъ се рисува следната картина. Поради военната мобилизация и разширението на територията, консумацията въ България е нарастнала значително. Производството — земеделско и индустриално — е сжщо нарастнало, но при нѣкои важни стоки производството не може да догони консумацията, и се явяватъ недостиги. Взето като нѣщо цѣло, българското народно стопанство продължава, въпрѣки войната, да расте и да се развива, но въ отдалѣни области на стопанския животъ, и по-специално на снабдяването, се явяватъ сериозни мъжнотии. Може да се каже, че българското народно стопанство преживява единъ подеъмъ, за който свидетелствува и липсата на масова безработица въ старитѣ предѣли на царството, но радостта отъ този подеъмъ се помрачава отъ нѣкои общи и индивидуални прояви, които привличатъ всеобщо внимание.

Идвайки тъй до мъжнотитѣ на снабдяването, ще се спра само на по-важнитѣ отъ тѣхъ. Касае се главно за четири вида стоки, за четири вида блага, които ж отъ първа необходимостъ за живота на човѣка — блага, една малка липса отъ които вече създава у насъ лошо настроение. Това сж: жито, мазнини, гьонъ и вѣглища, или, друго яче казано — хлѣбъ, масло, обуща и отопление.

Въпросътъ за житото е най-важниятъ въпросъ не само на днешното, но и на утрешното снабдяване. За нещастие, България има вече две години наредъ слаба житна реколта. Производството на пшеница въ 1940 г. бѣше 25% по-малко отъ производството на предходната година. Тази година реколтата на пшеницата е по-малка и отъ миналогодишната — намалението е надъ 15% за старитѣ предѣли на царството.

Чувствувайки положението, производителитѣ на жито не предложиха нормалнитѣ си излишци на Дирекцията за храноизносъ. Това застапи правителството да реши още презъ августъ да постави житнитѣ храни подъ държавна възбрана и да даде срокъ за тѣхното предаване. За да се смекчи принудата и отслаби желанието за незаконни сдѣлки, правителството даде единъ левъ на килограмъ жито премия, която премия, разбира се, не можеше да не повиши трайно цената на житото. Срочното предаване на житнитѣ храни се предхождаше отъ установяване изли-

шешитъ на всѣко отдѣлно земеделско стопанство. Резултатитъ отъ акцията за събирането на житото не бѣха напълно удовлетворителни. Това наложи реквизирането на една трета отъ останеното на производителитъ жито при замѣна съ царевича. За да се осигури замѣната и въ ония околии, където не се произвежда достатъчно царевича, реквизицията се разпрострѣ и върху излишците отъ царевича. Успоредно съ мѣрките за събиране на хранитѣ, наложиха се мѣрки и за ограничаване на тѣхната консумация — въведоха се разпредѣлителни карти за хлѣбъ въ градоветѣ. При това положение на нѣщата, разбира се, и дума не можеше да става за износъ на зърнени храни отъ България. Ето защо правителството още въ началото на реколтата забрани износа.

Какъ се отразяватъ затрудненията въ събирането на хранитѣ върху изхранването на хората и домашнитѣ животни? Взети заедно, излишците отъ житни храни и царевича ще стигнатъ, за да се изхрани селското и градското население, което купува хлѣбъ или зърно. Въпрѣки това, обаче, предъ насъ се поставятъ две много важни и мъжни задачи.

Първата задача е разпредѣлението на житото и царевичата. За да се осигури правилното разпредѣление на житото и царевичата, Дирекцията за храноизносъ и Главното комисарство на снабдяването сѣ изработили планъ за отпускането на жито и царевича за населението и планъ за отпускане на царевича за добитѣка по околии. Тия планове сѣ изработени при намалени дажби. Но все пакъ дажитѣ сѣ най-високитѣ, които има въ Европа.

Приложението на разпредѣлителнитѣ планове се натѣква на голѣми транспортни трудности. Излишците отъ жито и царевича трѣбва да се взематъ отъ Северна България и пренесатъ презъ Балкана въ Южна България. Следъ това царевичата трѣбва да бѣде прѣсната изъ Родопитѣ и другитѣ планини, които се издигатъ по старата южна граница на България. Една частъ отъ царевичата и пшеничното брашно трѣбва да се прехвърли презъ тия планини за Македония. Ще има случаи, както ги имаше миналата година, когато Охридъ и Скопие ще се хранятъ съ жито отъ Добричъ и царевича отъ Силистра. Всѣки може да си представи какво се иска отъ Дирекцията за храноизносъ и отъ българскитѣ държавни желѣзници. Ще добавя още, че тази зима камионниятъ превозъ ще бѣде по-ограниченъ отъ миналата зима, поради нередовното снабдяване на страната съ течни горива отъ чужбина и поради липсата на автомобилни гуми.

Втората задача е примѣсътъ въ хлѣба.

Тѣй като не разполагаме съ значителни остатѣци отъ царевича отъ миналата година и тѣй като царевичата се прибира отъ нивитѣ близу 3 месеца следъ житото, примѣсването на царевичата не можеше да започне още презъ юлий, както бѣше желателно. Последницитѣ отъ това ще бѣдатъ лоши, както за хората, тѣй и за добитѣка. Преди всичко, примѣсътъ на царевича въ хлѣба тази година ще почне по-рано, отколкото миналата година. Освенъ това, примѣсътъ трѣбва да се яви едновременно въ всички градове, защото царевичата постѣпва отначало на малки количества, които нѣма смисълъ да се прѣскаатъ по цѣлата страна; отъ друга страна, не може да се иска да се изравнятъ наличноститѣ отъ царевича въ всички градове, защото, докато стане това, ще се изразходва много чисто брашно.

Що се отнася до самия примѣсъ трѣбва да заявя, че ще се направи всичко възможно, за да се намали лошото влияние на царевичата върху качеството на хлѣба. При първа по-добра житна реколта трѣбва да искаме по-добър хлѣбъ отъ днешния. Открай време България произвежда най-доброто жито, а голѣма частъ отъ българския народъ яде най-лошия хлѣбъ въ Европа. Причинитѣ за това сѣ много. Следъ доклада, който ми направиха хората, които бѣха пратени въ Италия и Унгария да проучатъ въпроса, за мене тия причини сѣ вече ясни. Налагатъ се реформи както въ меленето на житото, тѣй и въ приготвянето на хлѣба. Прѣчкитѣ въ това направление сѣ голѣми, но ние ще се помѣчимъ да ги преодолѣемъ. Тѣй, наприкладъ, брашното би трѣбвало да се мели по-фино; това може да се постигне само въ по-голѣмитѣ мелници, а ние днесъ сме принудени да увеличаваме броя на малкитѣ мелници, за да съкращаваме превоза на житото и брашното. Би могло, обаче, да се разшири ваденето на зародиша отъ царевичното зърно и това би допринесло много за предпазване хлѣба отъ вгорчаване.

Преди да свърша съ въпроса за зърненитѣ храни, трѣбва да кажа нѣколко думи за отраженията на затрудненото снабдяване съ царевича върху изхранването на

домашнитѣ животни. Дирекцията за храноизносъ сега засега отпуща минимални количества царевича за храна на едѣръ добитѣкъ и свине. Докато постѣпленията не надхвърлятъ нуждитѣ отъ царевича за храна на населението, не може и не бива да се промѣня режимътъ. Това наистина ще причини загуби на домашни животни, особено на птици, но тия загуби, колкото и да сѣ ценни, все пакъ сѣ неизбѣжни.

Преминавамъ къмъ въпроса за мазнинитѣ. Кризата въ снабдяването съ слѣнчогледово масло презъ 1940 г. наложи въвеждането на разпредѣлителни карти за мазнинитѣ. Взети заедно, всички видове масла, които имаме — слѣнчогледово, тиквено, дървено, краве и биволско — покриватъ нуждитѣ на населението отъ мазнини при днешната дажба. За войската е запазена масѣта, понеже се поддава на трайно съхранение. Болното мѣсто при снабдяването съ мазнини е снабдяването на София съ млѣчни масла. Купонътъ за мазнини не дава право само на масло за чай; той бѣше издаденъ първоначално за слѣнчогледово масло, или, както казва народътъ, за олио, и въ действителностъ може да се получи срещу него, олио или друго растително масло. Млѣчните масла се включиха въ общия купонъ, защото за тѣхъ не може да се създаде отдѣленъ купонъ. А това не може да стане, едно, защото производството на млѣчни масла е прѣснато въ хиляди земеделски стопанства и, второ, което е по-важно, защото, ако се разхвърли количеството на млѣчните масла върху цѣлото градско население, ще се получатъ нищожни дажби.

За да се излѣзе отъ това положение, Главното комисарство на снабдяването работи въ две направления: да уреди контролирана търговия съ млѣчни масла за голѣмитѣ градове и да съдействува за създаването на голѣми млѣкопереработвателни заведения въ страната. За тази целъ отдѣлиха се близу 20 околии за снабдителенъ районъ на София, като се забрани продажбата на масло въ този районъ, освенъ за доставки въ София и за мѣстни нужди. Този опитъ не даде удовлетворителни резултати. Тогава се създадохъ — преди една седмица — 4 центри, на които закупницитѣ сѣ длѣжни да предаватъ маслото. При тази организация търговцитѣ на дребно не могатъ да купуватъ масло отъ другадѣ, освенъ отъ централитѣ, а търговцитѣ на едро не могатъ да продаватъ направо на консуматоритѣ. По този начинъ ще се опитаме да проведемъ по-добре отчитането на маслото. Най-много ще си помогнемъ, разбира се, когато успѣемъ да индустриализираме обработването на млѣкото.

Третиятъ видъ стока, отъ който се чувствава оскѣдица, това е гьонътъ. Нѣмаме достатъчно нито гьонъ за обуца, нито гьонъ за царвули. Преди войната се снабдявахме съ гьонъ главно чрезъ вносъ на кожи отъ чужбина. Сега трѣбва да задоволяваме нуждитѣ си главно съ гьонъ, произвежданъ отъ мѣстни кожи. Какъ се разпредѣлятъ мѣстнитѣ кожи? Биволскитѣ се даватъ за направа на царвули, а по-голѣмата частъ отъ говеждитѣ отиватъ за нуждитѣ на войската.

Тѣй като въ много околии селянитѣ обособѣха, трѣбва да се направи нѣщо извънредно. Когато се убеди, че войната се отдалечи отъ България, правителството прибѣгна до една бѣрза и крайна мѣрка: разреши се, въ всѣка селска община да се заколи на всѣки 50 домакинства по едно добиче, отъ чиято кожа да се направятъ царвули, изработени и раздадени подъ надзоръ на кмета.

Въ какво положение се намира снабдяването съ вѣглича? Тѣй като миналата година не можяха да се изпълнятъ навреме нѣкои порѣчки за вѣглича отъ държавнитѣ мини, заговориха се за вѣглична криза. Мнозина хора, вмѣсто да се помѣчатъ да разбератъ причинитѣ на затрудненията, побързаха да отправятъ несправедливи укрѣпки срещу управлението на минитѣ. За да се внесе яснота въ положението за 1941 г. изработи се планъ за снабдяването съ вѣглича. Планътъ предвиждаше колко вѣглича да произвеждатъ частнитѣ мини и колко — държавнитѣ, по месеци; кога, къде и въ какъвъ размѣръ да се направятъ запаси за нуждитѣ на желѣзницитѣ и на индустрията, да се построи желѣзница до мината „Бобсѣвъ-долъ“ и пр. Що се отнася до зачатитѣ на държавнитѣ мини, този планъ се изпълни. Нѣщо повече, държавнитѣ мини произведоха за 10 месеца 100.000 тона вѣглича сврѣхъ количеството, опредѣлено за това време по плана, и дадоха за 10 месеца на българскитѣ държавни желѣзници 200.000 тона, на индустрията — 80.000 тона и за отопление — 75.000 тона повече отъ миналата година.

Въпрѣки тѣзи добри резултати, и тази година ще има неизпълнени порѣчки, защото порѣкитѣ надхвърлятъ съ 300.000 тона предвиденото по плана, който държи

смътка за всички условия на производството и превоза. На какво се дължи неимоверното нарастване на поръжките? То се дължи на това, че населението по села и градове минава все повече от горене на дърва, торъ и слама към горене на въглища. Защо става това? Защото и по селата се построиха голъми сгради и защото въглищата сж много по-евтини от дървата. Това се схваща и отъ оня, който не знае що е калория.

Тази година до 1 ноември минитъ „Перник“ доставяха въглища за отопление повече въ провинцията, отколкото въ София. Благодарение на това, почти всички провинциални градове се снабдиха съ въглища повече, отколкото презъ миналата година. На нъкои мѣста увеличението достигна до 100%. Това наложи да се спре приемането на нови поръчки отъ градове, които се намиратъ въ горски околии. Затова пъкъ минитъ „Перник“ се нагърбиха да снабдяватъ съ въглища отдалечени градове въ новитъ граници на България, като Силистра, Скопие, Шипъ, Велесъ и даже Битоля и Охридъ. Мога да заявя, че държавнитъ мини ще продължатъ усилията си къмъ рекордно производство. Граница на тѣхнитъ постижения ще бждатъ възможноститъ на превоза.

Съ това азъ свършвамъ съ въпроситъ на снабдяването. Изобщо ще кажа, че въ голъмитъ си линии снабдяването на страната съ предмети отъ първа необходимостъ е осигурено. Нѣма никакви основания за тревоги и одумвания. Възможно е, поради затруднения на транспорта, да се явятъ на нъкои мѣста временни липси на една или друга стока, но тѣ ще се уреждатъ и занаятъ тѣй, както сж уреждани винаги досега. Говорейки за транспортни трудности, съвсемъ не желая да подценя дейността на българскитъ държавни желѣзници. Напротивъ, дълженъ съмъ тукъ да изтъкна, че за 9 месеца презъ 1941 г. българскитъ държавни желѣзници сж превозили (безъ транзитъ) 480.000 вагона съ стоки, срещу 360.000 за същото време презъ 1940 г. и 300.000 вагона презъ 1939 г.

Временнитъ мѣстни липси, за които е дума, трѣбва да се посрѣщатъ съ търпение, а не съ предложения за извънредни мѣрки. Отизи, които при забавянето на една доставка веднага искатъ да се въвеждатъ разпредѣлителни карти за липсващата стока, не си даватъ отчетъ, че, за да има полза отъ картата, трѣбва да сж налице две необходими предпоставки. Първо, стоката трѣбва да има що-годе равномерна консумация и, второ, купонътъ трѣбва да има сточно покритие. Ако стоката се консумира въ твърде различни количества отъ различнитъ слоеве на населението, срѣдната дажба не ще задоволи никого, а високата дажба ще увеличи общата консумация надъ производството. По тия причини у насъ не е удобно да се въвеждатъ разпредѣлителни карти за захаръ, напримеръ. Още по-ясна е другата предпоставка на купона — наличността на покритие. Купонъ, който не дава стоки, разстройва снабдяването. Ето защо не е добре да се поставятъ подъ купонъ стоки, чието производство е малко въ сравнение съ нуждитъ, или пъкъ е голъмо, но не може да се контролира отъ властта. Когато производството е малко, изходътъ е да се ограничи кръгътъ на ония, които иматъ право на купони. Така ние постигнахме съ одеялата, бархета и гумениитъ надръжници. Когато производството е голъмо, но не може да се контролира, за предпочитане е свободната система на разпредѣление. Това важи у насъ за повечето земеделски произведения.

Премавамъ къмъ другия важенъ компелсъ отъ въпроси — проблемата за ценитъ. Общъ е у насъ повижътъ за пълно снабдяване и заковани цени. Малцина, обаче, съзнаватъ, че при наличността на обективни причини за покачване на ценитъ, това сж две противоречиви искания. Въ времена, като днешнитъ, между политиката на снабдяването и политиката на ценитъ сжществуватъ вътрешни противоречия. Колкото по-свободно се държатъ ценитъ, толкова по-голѣмо е производството и толкова по-пълно е снабдяването. Това, обаче, е само донѣкъде вѣрно. Има една граница, която общото покачване на ценитъ не може да надмине, безъ да подкопае доврѣието въ стопанското ръководство и съ това да предизвика разстройства въ стопанския животъ и въ самото снабдяване. Ние сме далечъ отъ тази граница, но не бива да я забравяме.

Ако сериозно искаме стабилни цени, ние трѣбва да бждемъ готови на едно голѣмо усилие и на една голѣма жертва. Усилитъ е — да задържимъ държавния бюджетъ на досегашното му равнище, въ пропорция съ нарастването на държавната територия, а жертвата е — да понесемъ нъкои съкращения на вноса, за да се изолираме доколкото се може повече отъ поскупването въ чужбина.

Тѣсната връзка между движението на ценитъ въ България и движението на ценитъ въ чужбина ще стане за всички ни ясна, ако си припомнимъ развитето на нѣщата презъ последнитъ две години. Покачването на ценитъ у насъ започна още презъ 1934 г., но по-чувствително то се засили презъ есенъта на 1939 г. — веднага следъ обявяването на войната. Поскупването дойде отъ чужбина, обхвана най-напредъ вноснитъ стоки, следъ това се пренесе върху износнитъ. Правителството не можеше да спре поскупването на чуждитъ — на вноснитъ стоки, защото това значеше да се пресѣче външното снабдяване; то не смѣе поскупването на българскитъ — на износнитъ стоки, защото това пъкъ значеше да се развали реалното съотношение на размѣната между България и другитъ държави въ вреда на България; най-после, то не се реши да раздѣли при износнитъ стоки вътрешнитъ цени отъ външнитъ, т. е. да нареди да се купува отъ производителя евтино, а да се продава въ чужбина скъпо, защото това значеше чисто и просто да се ошети българскитъ селянинъ. Само въ малко, и то изключителни случаи, когато загубата отъ низкитъ вътрешни продажни цени не отиваше за смѣтка на производителя, се приложи тая политика.

Презъ лѣтото на 1940 г., съ увеличението ценитъ на монополнитъ произведения, се оформи политиката на изравняване ценитъ на вноснитъ съ ценитъ на износнитъ стоки или — погледнато отъ друга гледна точка — политиката на изравняване ценитъ на земеделскитъ и ценитъ на индустриалнитъ произведения. Съ това, обаче, пълно изравняване не се получи. Ето защо презъ 1941 г. правителството за втори пътъ допушта покачване на ценитъ на земеделскитъ произведения, търговията съ които е предметъ на държавенъ монополъ. Сега вече може да се каже, че голѣмата задача е решена, дълго желѣната мечта на българския селянинъ е изпълнена: не само че вече се постигна равновесие между доходитъ и разходитъ на повечето земеделски стопанства, но и това стана на едно равнище, при което българското село може да си изплати старитъ задължения, връщайки реално нищо повече отъ онова, което нъкога е взело. Разрешиха се едновременно две проблеми: както тая за равновесието на ценитъ, тѣй и оная за задълженията.

Когато човѣкъ преценява българската политика на ценитъ обективно, не може да не се учудва, че току-що изтъкнатитъ резултати сж постигнати при възможното най-малко поскупване. Че това е тѣй, се вижда отъ даннитъ за движението на ценитъ въ Европа.

Въ сравнение съ 1939 г. ценитъ на едро въ Германия сж се повишили до августъ тѣзи година 6%, въ България 49%, въ Унгария и Швеция 51%, въ Норвегия 64%, въ Швейцария 70%, а въ Дания 78%. Издръжката на живота за срѣдно домакинство се е увеличила: въ Германия 7%, въ Швейцария 28%, въ България, Унгария и Швеция 32%, въ Норвегия 38%, а въ Дания 47%. Въ списанието на Софийската търговско-индустриална камара сж помѣстени други данни, но тѣ не сж вѣрни. Отъ изучаването на статистическитъ данни се налага едно важно заключение: че отъ всички държави съ пълни дажби въ България поскупването е най-малко.

Преди нѣколко дни правителството повтори едно мѣроприятие, което миналата година даде за шестъ месеца добри резултати: Министерскиятъ съветъ държа постановление, съ което се поставятъ въ сила редица мѣрки за задържане на ценитъ. Същността на това постановление е, че се изключва ревизия на ценитъ на земеделскитъ и индустриални произведения, които вече сж определени за текущата стопанска година. Съ това се приключва единъ етапъ отъ нашата политика на ценитъ. До тази есенъ въ борбата съ дилемата „пълно снабдяване или стабилни цени“ правителството се мѣчеше да държи срѣдната линия, давайки въ случай на нужда предпочитане на снабдяването. Отъ тукъ натамъ предпочитане ще се дава повече на стабилността на ценитъ. Тази политика не може да успѣе, ако не намѣри пълна подкрепа отъ страна както на производителитъ, тѣй и на консуматоритъ. Защото въ много случаи тя ще наложи жертви на единитъ или на другитъ, а най-вѣроятно и на единитъ, и на другитъ. Тая политика ще докара намаляние на нъкои производства, спирайки дейността на слабитъ производствени единици. Това вече се случи, напримеръ, съ млѣкото въ София — нъкои млѣкари, които не можеха да устоятъ на новото съотношение между ценитъ на фуража и ценитъ на млѣкото, продадоха кравитъ си. Обществото трѣбва да бжде готово да понесе нъкои лишения спокойно, ако иска, правителството да провежда твърдо своята политика на ценитъ.

Освен мърките по задържане на цените, Министерството на търговията следва напоследък и други нови насоки в тази област — то се стреми да превърне постепенно партидните цени в общи и да намали сектора на местни нормировки. Тук нѣма да се впускамъ въ разглеждане на целите и възможностите на тази политика.

Въ началото на тази година се създаде единъ особѣн инструментъ на ценната ни политика, а именно изравнителниятъ фондъ на цените. Съ помощта на този фондъ се поевтиниха цените на сивия камък и цените на царвулите. Колкото и да се радваме на тия придобивки, не бива да вълагаме на фонда прекалено голѣми надежди. Това е тъй, защото въ външната ни търговия цените отиватъ къмъ стабилизиране. Това е тъй още и защото, защото сжността на фонда е да се взима отъ едни и да се дава на други. Нашето земеделско производство е разпределено географски въ доста обособени райони. Явно е, че изравняването на цените чрезъ фонда не може да вземе голѣми размѣри, безъ да предизвика сблъскване на интересите на различните райони. Както виждате, всѣко нѣщо, всѣка мѣрка има своите условия и своите предѣли.

Днесъ, когато се говори за цени, много се говори и за спекула — за незаконни сделки. Вѣрно е, че тази година нарушенята на наредбите се увеличили, но вѣрно е сжщо, че и наказанята се увеличили. Това се дължи, отъ една страна, на факта, че обсега на наредбите се много разшири, а отъ друга страна — на факта, че затрудненията по снабдяването порастаха.

Вземйки на съвѣста си много случаи на наказания, за които даже не съмъ ималъ време да се убѣдя, че сж справедливи, имамъ правото да кажа по въпроса за спекулата две нѣща на българското общество. Първо, за да стане спекула, необходими сж най-малко двама души; не може човѣкъ да спекулира самъ съ себе си. Второ, спекулата не е отличителенъ белегъ на едно състояние: гражданинъ, който трупя запаси, спекулира наравно съ селянинъ, който задържа произведенията си; търговецъ или занаятчия, който продава надъ нормираните цени, спекулира тъй, както и оня индустриалецъ, който взима „отъ ржка“. Не съсловието, а човѣкътъ е, който постѣпва добре или зле.

Разбира се, азъ не смѣтамъ, че съ тази констатация се изчерпва онова, което трѣбва да се направи срещу спекулата. Борбата съ спекулата ще продължи съ още по-голѣма сила и съ нова организация. Подъ нова организация разбирамъ както промѣна въ режима на търговията, тъй и преустройство на Министерството на търговията, промишлеността и труда.

Режимътъ на търговията ще се измѣни въ смисълъ, че въ по-важните браншове стоките ще се разпредѣлятъ служебно, т. е. отъ родовите съюзи, подъ надзора на Министерството на търговията, задължително за фабриките. По този начинъ, следъ като се намѣси въ разпредѣлението на суровите материали между индустриалните предприятия и въ разпредѣлението на стоките между консуматорите, сега държавата се намѣсва и въ разпредѣлението на стоките между търговците.

Що се отнася до преустройството на Министерството на търговията, трѣбва предварително да изтъкна, че въ началото на войната министерството се състоеше отъ седмъ дирекции, а сега обхваща десетъ. Какво вършатъ тия учреждения?

Дирекцията на вътрешната търговия, индустрията и занаятите определя цените на цѣлия вносъ и на цѣлата индустрия и контролира местните нормировки на земеделските произведения; освенъ това, дирекцията разпредѣля суровите материали и дава военните наряди на индустриалните предприятия. Днесъ голѣма частъ отъ индустрията на консумативни блага работи за войската подъ ръководството на Министерството на търговията. Въ областта на цените и нарядите се взиматъ годишно надъ сто хиляди решения.

Дирекцията на външната търговия сключва международни стопански спогодби и следи за тяхното изпълнение — определя вносните и износните контингенти и следи цените на вносните и износните стоки; тя сжщо се грижи за снабдяване на страната съ сурови материали.

Дирекцията за закупуване и износъ на зърнени храни, която по-право трѣбва да се нарича Дирекция на държавните монополи, претърпя голѣмо развитие. Броятъ на държавните монополи се увеличи толкова много, че вече не стигатъ буквите на азбуката, за да означаватъ наредбите. Смѣло мога да кажа, че стабилността на стопанския животъ у насъ, която насъ не ни задоволява, но се

сскъ отъ чужденците за примѣръ въ Европа, се дължи най-много на дейността на тази дирекция. Занапредъ задачата на Дирекцията за храноизносъ се отегчава; тя ще трѣбва да се грижи не само за събирането и движението на житото къмъ мелниците, но и за разпредѣлението на брашното по населени места. Тя става нѣщо като дирекцията на прехраната.

Главното комисарство на снабдяването е съвсемъ ново учреждение. Неговата задача е да се грижи за разпредѣлението на консумативните стоки (съ изключение на брашното) по населени места и по консуматори, т. е. да урежда режима на разпредѣлителните карти. Органите на Главното комисарство сж въ градовете — местните комисари, а въ селата — кметовете. Институтътъ на комисарите сега се създава. Тѣмко бѣше импровизиранъ единъ съставъ и Главното комисарство работѣше за смѣняването на нѣкои комисари, наложи се да се изпратятъ голѣмъ брой комисари въ новите земи. И днесъ, макаръ да е подмѣненъ 50% въ сравнение съ началото, съставътъ на местните комисари не може да се смѣта за окончателенъ.

Дирекцията на природните богатства е разширение на едно отделение отъ министерството. Макаръ че отъ нея се отдѣли управлението на минералните бани, което се прехвърли къмъ друго министерство, работата въ дирекцията се увеличи. Въ краткото си съществуване дирекцията може да се похвали съ значителни успѣхи: доплати се и се заби голѣмата сонда за дирене на петролъ; предадоха се на държавните мини за експлоатация богатите медни залежи Елшица и заводите въ Елсейна, където се преработватъ руди отъ всички краища на страната. Съ това се тури основата на металургията въ България.

За дейността на другите петъ дирекции ще имамъ случай да говоря други пътѣ.

Обособяването на дирекциите е приложение на принципа за раздѣление на труда. Огромната работа, която е легнала върху министерството, не може да се надвие, ако не се раздѣли: многобройните задачи не могатъ да се схванатъ и разрешатъ правилно, ако не се подхванатъ отдѣлно. Отъ друга страна, явна е необходимостта отъ обединяване на действията и съгласуване на решенията въ министерството. Това е функцията на министъра. Касае се, отъ една страна, за съгласуване на политиката на цените съ политиката на снабдяването, а отъ друга — за балансиране на стопанските и социалните мѣроприятия, които се прокарватъ чрезъ министерството. Може понѣкога действията на нѣкои органи на министерството да се кръстосватъ; това е възможно при всѣко устройство на службите. Но нѣма нито единъ случай на противоречие между решенията, т. е. между наредбите, които министерството издава. Това не е възможно поради простата причина, че единъ и сжщъ човѣкъ подписва всички наредби.

Растящата намѣса на държавата въ стопанския животъ и увеличението на задачите на Министерството на търговията, промишлеността и труда, което се очертава за близкото бъдеще, налагатъ известно преустройство на министерството. Необходимо е, щото трите учреждения, които регулиратъ вътрешния стопански животъ на страната, а именно Дирекцията на вътрешната търговия, Дирекцията за храноизносъ и Главното комисарство да се свържатъ по-тѣсно помежду си. Необходимо е сжщо тъй да се облекчи работата на министъра, за да може той да отдѣля повече време за нестопанските дирекции въ министерството. Ето защо предстоищо е събирането на тия три учреждения въ една Главна дирекция на военновременното стопанство. Това ще стане безъ да се създаватъ нови служби, бюра и канцеларии и безъ да се нарушава цѣлостта на учрежденията, които се свързватъ. Къмъ Главната дирекция на военновременното стопанство ще се създаде постояненъ малъкъ съветъ отъ стопански дейтели. (Ржкоплѣскания)

Г-да народни представители! Азъ свършвамъ моето изложение. Азъ изложихъ предъ васъ какво е стопанското положение на страната, постаряхъ се да обясня мѣроприятитя на правителството въ областта на снабдяването и цените и посочихъ новите задачи, които се поставятъ на Министерството на търговията, промишлеността и труда. Ако трѣбва да се даде обща характеристика на стопанската политика на правителството, мога да кажа, че тя се ръководи отъ две основни начала: отъ желанието да сътруднимъ въ стопанското изграждане на нова Европа и отъ стремението да поддържаеме българското народно стопанство въ положение на най-голѣма деятелностъ. Тѣзи начала ще се проведатъ съ успѣхъ, ако поддържаеме частъ

ната инициатива. Ние трѣбва да поддържаме частната инициатива не само по стопански съображения. Ние трѣбва да я поддържаме и за да запазим чувството на самоотговорност въ индивидуала. Иначе българският народ ще загуби своята свежест и сила.

Социалните отношения и стопанските възможности въ нашата страна сѫ такива, че ние можем да преодолѣем всички трудности, които се чертаят на хоризонта, стига само да работим и да се подчиняваме на общия редъ. Както ни каза и германският министър на финансите графъ Шверинъ фонъ Крозигъ, и най-добритъ мѣрки на властта умиратъ въ зародиша си, ако не се посрѣщатъ съ доверие и дисциплина. Нашето положение е добро. То ще се запази добро, ако мислимъ еднакво и действуваме заедно. (Бурни продължителни ржкоплѣскания)

Председателъ Христо Калфовъ: Има думата г-нъ министър-председателъ.

Министър-председателъ Богданъ Филوفъ: (Отъ трибуната. Посрещнатъ съ бурни и продължителни ржкоплѣскания) Г-да народни представители! Разискванията по отговора на тронното слово добиватъ тази година особено значение поради изключителния характеръ на времето, въ което живѣемъ. За никого не може да има никакво съмнение, че не само България, но и цѣла Европа се намиратъ днесъ на единъ отъ най-сѣдбоноснитъ завои на своята история. Ние сме изправени предъ една небивала въ историята гигантска борба, която ангажира безъ никакъвъ остатъкъ всички морални и материални сили на народитъ, които участвуватъ въ нея. Тази борба, която — въ това сжщо така не може да има никакво съмнение — ще опредѣли сѣдбата и развитието на европейскитъ народи за столѣтия наредъ, не е борба само за политически интереси и стопански блага. Тя е преди всичко борба идеологична, борба на две различни мировъзрения, и тѣкмо поради това, като всички идеологични борби, тя е особено упорита, особено ожесточена, особено сѣдбоносна. Твори се единъ новъ свѣтъ, единъ новъ редъ на нѣщата въ Европа. За да може да има своето морално оправдание, за да могатъ да се изкупятъ направенитъ за него жертви, този новъ редъ трѣбва да почива преди всичко на ония два принципа, въ които се изразява вѣчниятъ стремежъ на човѣчеството къмъ едно по-голъмо съвършенство, а именно принципитъ на една по-голъма справедливостъ, на една по-голъма социална правда. И действително днешната борба, която възникна преди всички като реакция спрямо несправедливитъ постановления на парижкитъ диктати следъ свѣтовната война, се води въ името на тази по-голъма справедливостъ, въ името на тази по-голъма социална правда. България, макаръ и да не взема непосредствено участие въ тази борба, не може да не бѣде засегната отъ нея най-чувствително въ своитъ жизнени интереси. Защото, не само по своето географическо положение България е частъ отъ европейския материкъ, но така сжщо и по своитъ политически и стопански интереси тя е свързана най-тѣсно съ оная европейска общностъ, която все повече и повече ясно започва да се очертава въ нашето съзнание. България не може да сжществува и да се развива правилно вънъ отъ тази европейска общностъ. Ние имаме ясното съзнание, че сѣдбата на Европа е и наша собствена сѣдба. Ето защо всички ония въпроси, които засѣгатъ тѣй много интереситъ на европейската общностъ, не могатъ да не намѣрятъ дълбоко отражение и у насъ.

Въ такива изключителни и сѣдбоносни моменти съвсемъ естественъ и оправданъ е повишениятъ интересъ у всѣки съзнателенъ българинъ къмъ всичко онова, което става у насъ и около насъ. Всѣки има правото да се запита, какъвъ е пѣтятъ, който България следва и трѣбва да следва, за да се осигури най-добре напредѣкътъ и успѣхътъ на страната ни. Днесъ всѣки има правото да се запита, запазени ли сѫ както трѣбва нашитъ национални и стопански интереси, правимъ ли ние всичко възможно при днешнитъ обстоятелства, за да изградимъ една мощна българска държава, която да бѣде въ състояние да изпълни успѣшно своята историческа мисия на Балканитъ?

Г-да народни представители! Въ тронното слово се изтъква изрично, че водената досега външна политика на правителството даде най-щастливи резултати — обединението на българския народъ. Добруджа, Западнитъ покрайнини, почти цѣла Македония и Бѣломорска Тракия — всички тия земи, върху които българскиятъ народъ има неоспорими права — сѫ включени днесъ въ пределитъ на българската държава. (Ржкоплѣскания) Идеалитъ, за които българскиятъ народъ води въ продължение на повече отъ 60 години непрекъснато борба, днесъ сѫ на пѣтъ

да бѣдатъ осжществени. Цѣлиятъ български народъ даде досега неизброими жертви за своето обединение. Той води досега чѣтири войни за това обединение, включително и сръбско-българската война презъ 1885 г., която бѣше само единъ етапъ въ процеса на нашето национално обединение. Днесъ ние виждаме, че жертвитъ, които сме правили досега въ това отношение, не сѫ били напразни. Днесъ ние даваме доказателства, че не сме забравили заветитъ на всички ония български синове-герои, които сложиха своитъ кости по бойнитъ полета въ Добруджа, Тракия и Македония за свободата и обединението на българския народъ. (Ржкоплѣскания) Но отъ друга страна ние виждаме сжщо така, че ние не бихме могли да постигнемъ нашето национално обединение, освенъ въ едно тѣсно и искрено сътрудничество съ силитъ отъ Остъта, на което сътрудничество ние дължимъ и досегашнитъ наши успѣхи. (Ржкоплѣскания)

Може ли България да води една друга външна политика, освенъ политиката на днешното българско правителство, която е била винаги тѣй мѣдро вдъхновявана отъ Негово Величество Царя? (Ржкоплѣскания) Съ други думи, може ли ние да постигнемъ нашето национално обединение по другъ пѣтъ, освенъ по пѣтя, по който върви днешното българско правителство?

На този въпросъ азъ мисля, че може да се отговори само по единъ начинъ, а именно съ едно категорично не, и азъ трѣбва съ задоволство да констатирамъ, че всички народни представители, които се изказаха по този въпросъ, включително и ония, които въ други отношения не сподѣлятъ разбиранията на правителството, одобриха напълно нашата външна политика. (Ржкоплѣскания)

Г-да народни представители! Каква бѣше всжщностъ тази външна политика? Излишно би било да се спирамъ по-подробно върху положението, въ което се намираше България следъ Ньойския диктатъ. Вие знаете много добре какво бѣше това положение. България излѣзе отъ свѣтовната война унижена, онеправдана, разпокъсана териториално и стопански изтощена. Българскиятъ народъ бѣше осжжденъ да поеме непоносими тежести. Обаче той не се отчая отъ това тежко положение и заработи мълчаливо и упорито за своето вътрешно заздравяване. Въпреки всичко това, българскиятъ народъ не се помири никога съ несправедливитъ постановления на Ньойския диктатъ. Той бѣше убеденъ, че рано или късно правдата ще възтържествува (Ржкоплѣскания), и тази надежда крепѣше неговитъ сили. Всички български правителства следъ свѣтовната война водѣха повече или по-малко една ревизионистична политика. Тази политика се отличаваше по нѣкога само по своитъ методи, но нѣйната крайна цель бѣше винаги една и сжща. Ревизията на Ньойския диктатъ — това бѣше несломимиятъ идеалъ на всѣки българинъ следъ свѣтовната война. (Ржкоплѣскания)

Таско Стоилковъ: Това е вѣрно.

Министър-председателъ Богданъ Филوفъ: Тази ревизионистична политика на нашата страна намѣри своя най-осезателенъ изразъ въ обстоятелството, че България, въпреки всичкия натискъ, който се правѣше върху нея, отъ каза катеорически да влѣзе въ балканското споразумение.

Ето защо, когато днешнитъ водачи на Германия и Италия издигнаха своя авторитетенъ гласъ за една по-основна ревизия на парижкитъ диктати и започнаха да работятъ най-енергично за осжществяването на тази ревизия, симпатитъ на цѣлия български народъ не можеха да не бѣдатъ на страната на силитъ отъ Остъта. (Продължителни ржкоплѣскания) Тѣзи симпатии се засилваха още повече и отъ обстоятелството, че презъ време на свѣтовната война българскиятъ народъ се борѣ рамо до рамо съ германския народъ, а следъ войната той сподѣли неговитъ нещастия и неговитъ разочарования. (Ржкоплѣскания)

Петъръ Савовъ: Да живѣе германскиятъ народъ! (Продължителни ржкоплѣскания)

Министър-председателъ Богданъ Филوفъ: Още тогава въ голѣма частъ отъ българския народъ се втѣлпи убеждението, че сѣдбата на България е тѣсно свързана съ сѣдбата на Германия и че рано или късно двата народа, по силата на обстоятелствата, ще бѣдатъ изправени наново предъ необходимостта да се борятъ заедно за своитъ права. (Ржкоплѣскания)

Г-да народни представители! Както ви е известно, при избухване на сегашната война българското правителство объяви една политика на миръ и ненамѣса въ войната. Тази политика се диктуваше действително отъ интереситъ на

страната ни, и цѣлятъ български народъ одобри единодушно политиката на правителството. Обаче нека подчертая, че въ сѣщото време тя отговаряше и на интереситъ на силитъ отъ Осъта, защото не единъ пътъ тѣ бѣха заявявали, че тѣ държатъ за мира и спокойствието на Балканитѣ.

Политиката на миръ и ненамѣса въ войната, която България следваше въ това време, бѣше свързана съ известни опасности. Тя носѣше известни рискове. Българското правителство пое тѣзи рискове, убедено, че то прави това въ интереса на българския народъ. И действително, колкото и да бѣше малка България, тя има една заслуга за запазването на мира и спокойствието на Балканитѣ. Тя не само допринесе съ своето поведение за запазването на мира и спокойствието на Балканитѣ, но стана безспорно причина да се осуети и онзи блокъ на балканскитѣ държави, за който толкова се приказваше въ онова време. („Браво!“ Ржкоплѣскания) Благодарение на твърдото държане на България по този въпросъ, благодарение на нейното централно положение на Балканския полуостровъ, този блокъ, за който се правѣха различни внушения — а такива внушения бѣха правени и намъ — не можа тогава да се осъществи. По този начинъ се осуети и изваждането на онѣзи 100 дивизии, на които се възлагаха толкова много надежди, и които трѣбваше да бѣдатъ изпратени на фронта противъ силитѣ отъ Осъта.

Азъ изтъквамъ тѣзи обстоятелства, за да подчертая, че и въ това време България водѣше една политика по отношение на Балканския полуостровъ, която се намираше въ унисонъ съ политиката на силитѣ отъ Осъта.

Презъ време на това относително спокойствие, което бѣше настало на Балканитѣ, се дойде, благодарение на приятелското посрѣдничество и на съдействието на силитѣ отъ Осъта, до преговоритѣ между България и Румъния, които се водиха въ Крайова. Тѣзи преговори, както ви е известно, завършиха съ една спогодба между дветѣ страни, която се подписа на 7 септември 1940 г. и по силата на която се уреди справедливо и окончателно добруджанскитѣ въпросъ. (Ржкоплѣскания) Обаче значението на спогодбата въ Крайова не се изчерпа само съ уреждането на този въпросъ. Както имахъ случая да изтъкна и другъ пътъ предъ васъ, нейното значение почива, преди всичко, въ обстоятелството, че благодарение на тази спогодба можахъ да се създадатъ основитѣ, за да се възобновятъ добросѣдскитѣ отношения между България и Румъния. (Ржкоплѣскания) Тѣзи добросѣдски отношения съществуваша винаги между насъ и нашата северна съседка преди балканската война. Тѣ водѣха даже своето начало още твърде отдавна, още отъ времето преди освобождението на България. България е държала винаги на тѣзи добросѣдски отношения. Тя държи и сега на тѣхъ, защото ние сме убедени, че само по този начинъ дветѣ страни, заедно съ останалитѣ сили отъ Тройния пактъ, ще могатъ най-добре да допринесатъ за уреждането на новия редъ въ Европа.

Наскоро следъ подписването на Крайовската спогодба, както ви е известно, се дойде на Балканския полуостровъ до итало-гръцката война, която бѣ предприета, за да се осуети проникването на английскитѣ войски въ Гърция и създаването на единъ новъ балкански фронтъ. Тази война, която приближи войната изобщо много близко до нашитѣ граници, създаде съвсемъ нови условия на Балканския полуостровъ. България не можеше вече да остане въ онова положение, което имаше дотогава. България не можеше да остане така изолирана, както бѣше до времето на итало-гръцката война. Съ пренасянето на войната на Балканитѣ се засегнаха жизненитѣ интереси на нашия народъ, които не можахъ да бѣдатъ оставени безъ внимание. Всички тѣзи съображения накараха правителството да се присъедини къмъ Тристранния пактъ, чѣто подписване, както ви е известно, стана на 1 мартъ 1941 г. въ Виена. (Много продължителни ржкоплѣскания)

Въ заседанието на Народното събрание, което стана тукъ на другия день, всички вие почти единодушно одобрихте това присъединяване на България къмъ Тристранния пактъ, като изказахте вашето задоволство съ една внушителна манифестация. По такъвъ начинъ България застана окончателно на страната на силитѣ отъ Осъта и на тѣхнитѣ съюзници. Тя ще остане докрай вѣрна на задълженията, които е поела спрямо тѣхъ и ще имъ оказва винаги, въ кръга на своитѣ възможности, най-искрено сътрудничество. (Много продължителни ржкоплѣскания)

Г-да народни представители! Подписването на Тристранния пактъ отъ страна на България, което стана при особено тържествена обстановка, ми даде възможностъ да

се срещна наново съ водача на Германия Адолфъ Хитлеръ и съ германския министъръ на външнитѣ работи фонъ Рибентропъ, както и съ италианския министъръ на външнитѣ работи графъ Чано, съ когото имахъ удоволствието да се видя за първи пътъ въ Виена. Излишно би било да изтъквамъ предъ васъ, че разговоритѣ, които се водиха по този случай, се развиха напълно въ духа на онова искрено и сърдечно приятелство, което лежи въ основата на нашитѣ отношения съ Германия. (Продължителни ржкоплѣскания) Азъ бихъ искалъ само да спомена, че използвахъ и този случай, за да стана тълкувател на чувствата на онази голѣма благодарностъ и признателностъ, която българскиятъ народъ изпитва къмъ германския народъ и къмъ неговия великъ водачъ. (Много продължителни и бурни ржкоплѣскания)

Отъ подписването на Тристранния пактъ насамъ, не само нашитѣ политически, но така сѣщо и нашитѣ културни и стопански връзки съ Германия започнаха още повече да се засилватъ. За това нѣщо доприносоха и многобройнитѣ взаимни посещения на представители на дветѣ страни. Азъ се ползвамъ отъ този случай, за да отбележа тукъ голѣмото задоволство и искрената радостъ, съ които бѣше посрещнатъ у насъ германскитѣ министъръ на финанситѣ графъ Шверинъ фонъ Крьозигъ. (Ржкоплѣскания)

Г-да народни представители! Известно ви е, че, съ подписването на Тристранния пактъ отъ страна на България, българското правителство даде съгласието си за влизането на германскитѣ войски у насъ. Какъ бѣха посрещнати тѣзи войски отъ българското население — това вие знаете много добре; то се изтъкна и отъ нѣкои отъ ораторитѣ, които говориха преди мене. Българскиятъ народъ показа по този случай всичкото онова сърдечно приятелство, което той питаеше къмъ германския народъ, защото въ германскитѣ войници той виждаше децата на онѣзи свои бойни другари, съ които той се бѣше билъ заедно презъ време на свѣтовната война. („Вѣрно!“ Много продължителни ржкоплѣскания) Обаче начинътъ, по който бѣха посрещнати германскитѣ войски въ България, имаше за насъ и едно друго, политическо значение. Това посрѣщане имаше значението на единъ истински плебисцитъ отъ страна на народа по отношение политиката на правителството. („Вѣрно!“ Продължителни ржкоплѣскания) Не можеше да се намѣри начинъ, по който българскиятъ народъ да изкаже своето пълно одобрение на политиката на правителството, освенъ по начина, по който той посрещна германскитѣ войски въ България.

Събитията, които се развиха по-нататъкъ, ви сѣ добре известни. На 25 мартъ сѣщата година Югославия се присъедини сѣщо така къмъ Тристранния пактъ. Това бѣше последниятъ опитъ, който се правѣше, за да се ограничи въоръжениятъ конфликтъ на Балканитѣ и да се установи едно по-трайно положение въ тази областъ. Обаче само три дни по-късно стана превратътъ въ Бѣлградъ, и начело на правителството застана генералъ Симоичъ. Новото правителство отказа да признае подписването на Тристранния пактъ, и по този начинъ конфликтътъ между Германия и Югославия стана неизбеженъ. Германскитѣ войски бѣха принудени да действуватъ, и тѣхнитѣ свѣтквични победи разгромиха югославската и гръцката армия. За насъ, тази война донесе освобождението на българскитѣ земи въ Западнитѣ покрайнини, въ Тракия и въ Македония. (Продължителни ржкоплѣскания, гласове „Браво!“)

Особенитѣ условия, при които се развиха тѣзи събития, бѣха причината, щото не всички въпроси да получатъ още тогава своето разрешение. Обаче ние имаме всичкото основание да се надѣваме, че тѣ ще бѣдатъ разрешени въ сѣщия духъ на разбирателство и справедливостъ, въ който бѣха разрешени и други въпроси отъ този видъ. (Ржкоплѣскания, гласове „Браво!“)

Г-да народни представители! Както ви е известно, презъ втората половина на месецъ юлий тази година азъ и министърътъ на външнитѣ работи Иванъ Поповъ имахме случая да направимъ едно посещение въ Римъ, гдето ни бѣше оказанъ единъ необикновено топълъ и сърдеченъ приемъ. Ние използвахме това посещение, за да предадемъ лично на водача на Италия, Бенито Мусолини, благодарността на българския народъ за подкрепата, която той и неговото правителство ни бѣха оказали при разрешението на нашитѣ национални въпроси. (Бурни и продължителни ржкоплѣскания) Разговоритѣ, които имахме съ италианскитѣ държавници, преди всичко съ водача на Италия и съ неговия пръвъ помощникъ, министъра на външнитѣ работи, графъ Чано, се развиха въ една приятелска атмосфера на взаимно довѣрие, и ние можахме да уяснимъ обстойно нѣкои въпроси, които представяха значителенъ

Интересъ за насъ. Същевременно ние можахме да констатираме, съ какви голѣми симпатии и чувства на искрено приятелство се ползува нашиятъ народъ въ Италия — симпатии и чувства, които въ случая сж напълно взаимни. (Продължителни ржкоплѣскания)

Преди единъ месецъ азъ имахъ удоволствието да направя също така едно посещение на унгарския министър-председателъ и министъръ на външнитъ работи, фонъ Бардоши, както и на моя университетски колега и министъръ на народното просвѣщение Балинтъ Хоманъ, комуто върнахъ неговото посещение въ София презъ месецъ февруарий тази година, когато бѣше подписана културната спогодба между Унгария и България. Тази спогодба бѣше ратифицирана при моето посещение въ Будапеща. Приемътъ, който ни бѣше оказанъ въ унгарската столица, бѣше не по-малко топълъ и сърдеченъ, отколкото приемътъ въ Римъ. Моето посещение въ Будапеща даде поводъ да се заякчатъ още повече нашитѣ връзки съ Унгария, както и да се манифестиратъ отличнитѣ приятелски чувства, които отдавна свързватъ нашитѣ два народа и които никога не сж били нарушавани въ миналото. (Продължителни ржкоплѣскания)

Азъ смѣтамъ за излишно да се спирамъ по-подробно върху нашитѣ отношения съ останалитѣ държави, тъй като тия отношения сж достатъчно изяснени въ самия екстъ на тронното слово. Все пакъ бихъ желалъ да кажа няколко думи за нашата югоизточна съседка, за Турция, отношенията ни съ която, както съ право се констатира въ тронното слово, се развива най-благоприятно въ течение на последната година въ духа на договора за приятелство и декларацията отъ 17 февруарий, тази година. Направенитѣ отъ нѣкои мѣста опити, въ връзка съ развитието на международното положение, да се всѣ недовѣрие между насъ, пропаднаха окончателно. Това засилва още повече моето убеждение, че и занаяпредъ нашитѣ отношения съ Турция ще се развиватъ все въ сѣщия духъ на взаимно довѣрие и приятелство, съ който тѣ сж се отличавали досега. (Продължителни ржкоплѣскания)

Г-да народни представители! Азъ ви изложихъ накратко всички ония събития, които иматъ значение за преценката на нашата външна политика, за да ви обясня сжщността и развитието на тази политика. Както виждате, нашата външна политика е била винаги ясна и последователна. Ние бихме могли да бѣдемъ обвинени, може би, само въ една твърде голѣма предпазливостъ, която впрочемъ се налагаше отъ особенитѣ условия, въ които се намираше страната ни, и отъ особеното положение, което тя заема на Балканския полуостровъ. Обаче въ нашата външна политика не е имало никога нито изненади, нито колебания и отклонения отъ избрания вече пътъ. Ние никога не сме се увличали нито отъ сантименталности, нито отъ романтични идеи, които въ днешно време нѣматъ никакво оправдание въ политиката. („Браво!“, ржкоплѣскания) Българскиятъ народъ знае много добре, какви разочарования е претърпявалъ той винаги, когато се е поддавалъ на подобни увлечения. (Ржкоплѣскания) Ние сме дълбоко убедени, че нашата сила е преди всичко въ нашето право и че българскиятъ народъ е винаги готовъ да брани своитѣ жизнени права съ всички сръдства, съ които той разполага. (Продължителни ржкоплѣскания и гласове „Вѣрно!“)

Ние днесъ стоимъ здраво и непоколебимо на онова мѣсто, което ни бѣше предопредѣлено отъ развитието на събитията, а именно на страната на силитѣ отъ Осьта и на тѣхнитѣ съюзници. Ние избрахме този пътъ, защото бѣхме убедени, че той отговаря най-добре на чувствата и на интереситѣ на българския народъ, който е готовъ, въ кръга на своитѣ възможности, да даде всичко си съдействие, за да изпълни своитѣ задължения. (Ржкоплѣскания)

Г-да народни представители! Ние имаме пълно упование въ бъдещето. Ние вѣрваме дълбоко въ победата на Германия, въ победата на силитѣ отъ Осьта и на тѣхнитѣ съюзници. (Бурни и продължителни ржкоплѣскания и гласове „Вѣрно!“) Ние вѣрваме въ тѣхната победа, не само защото тѣ показваха навсѣгжде своето голѣмо военно превъзходство, но и затова защото тѣ се борятъ, както вече споменахъ и въ началото, за по-голѣма справедливостъ, за по-голѣма социална правда. (Продължителни ржкоплѣскания), за по-правилно разпредѣление на свѣтовнитѣ блага. Ние вѣрваме въ тѣхната победа, защото тѣ се борятъ противъ порядкитѣ на отживѣлия старъ свѣтъ, за единъ новъ редъ, който ще донесе повече щастие на човѣчеството и къмъ който то винаги се е стремилъ съ всичката упоритостъ на едно дълбоко убеждение. Ние вѣрваме, най-после, въ победата на силитѣ отъ Осьта, защото тѣхната победа ще бѣде победа и на България. (Продължителни ржкоплѣскания, гласове „Вѣрно!“) Ние не можемъ да очакваме да постигнемъ нашето национално

обединение, освенъ чрезъ една победа на силитѣ отъ Осьта и на тѣхнитѣ съюзници, въ редоветѣ на които сме застанали и ние. Отъ тамъ произлиза, обаче, и нашето задължение да направимъ и отъ наша страна всичко възможно, за да улеснимъ тази победа. И азъ не се съмнявамъ, че българскиятъ народъ е готовъ да даде и този пътъ всички жертви за своето национално обединение, както той ги е давалъ и въ миналото, ... (Продължителни ржкоплѣскания)

Обаждаатъ се: Той винаги е билъ готовъ да ги даде.

Министър-председателъ Богданъ Филовъ: ... за да може той действително да осмисли своето съществуване като народъ и да заеме онова мѣсто, което му е опредѣлено отъ неговото историческо развитие.

Г-да народни представители! Азъ бихъ искалъ да засегна и другъ единъ въпросъ, който се намира въ най-тѣсна връзка съ нашата външна политика, а именно въпроса за чуждата пропаганда у насъ. Вие знаете много добре, че тази пропаганда се засили особено много, следъ като почна войната на Германия срещу Съветския съюзъ. Тя прави най-голѣми усилия, безъ да подбира сръдствата, за да внесе въ тия върховни и сѣдбоносни моменти за насъ смутъ и разединение въ страната ни. Главнитѣ проводници на тази пропаганда сж предаванията по радиото отъ Лондонъ и отъ Москва. Правителството погледна съ спокойствие на тѣзи предавания, защото тѣ е убедено, че днесъ българскиятъ народъ е зрѣлъ вече достатъчно политически, за да разбере истинския смисълъ на внушенията, които идатъ отъ Лондонъ и Москва, и за да се убеди, че тѣзи внушения не изхождатъ отъ неговитѣ собствени интереси, но отъ интереситѣ на единъ противенъ намъ лагеръ. Правителството можеше да попрѣчи на тѣзи предавания по радиото; най-малко поне, то можеше да запрети тѣ да бѣдатъ слушани. Обаче то не направи това, защото то бѣше убедено, че нѣмаше по-добро сръдство за борба противъ тѣзи внушения, отколкото да се даде възможностъ на българското гражданство да може да чуе то само, поне отчасти всички ония невѣроятни изопачавания на фактитѣ и фантастични измислици, които се разпространяватъ у насъ по радиото отъ известни централи въ чужбина. Обаче чуждата пропаганда не се ограничи съ предаванията по радиото. Вие знаете, че напоследъкъ бѣха изпратени у насъ нѣколко групи парашутисти, които дойдоха отъ Съветска Русия, снабдени съ голѣмо количество оръжие и взривни материали. Какво е било предназначението на тѣзи парашутисти, това е достатъчно ясно за всѣкого, за да нѣма нужда да се спирамъ тукъ повече по този въпросъ. Вие знаете, обаче, сжщо така добре, какъ се отнесе населението къмъ тѣзи провокатори и смутители на реда и сигурността на страната ни и съ какво усърдие то даде своето съдействие на властта, за да могатъ да се осуетятъ тѣхнитѣ намѣрения.

Единъ народенъ представителъ: То ги излови.

Министър-председателъ Богданъ Филовъ: Цѣлата тази дейностъ на чуждата пропаганда имаше за целъ да отклони българския народъ отъ правилния пътъ на неговитѣ истински интереси и да внесе смутъ и разколебание въ неговата душа. Обаче смѣткитѣ на ръководителитѣ на тази пропаганда излѣзоха погрѣшни. Българскиятъ народъ въ своето грамадно мнозинство разбира много добре, какви сж истинскитѣ намѣрения на ония централи, които сж се заели съ такова трогателно усърдие да спасяватъ България отъ българитѣ, за да направятъ отъ страната ни едно послушно оръдие на чужди интереси, на чужди държави и режими, които преследватъ цели съвършено различни отъ целитѣ на нашата национална политика. (Гласове: „Позоръ!“)

Г-да народни представители! Азъ се спрѣхъ върху тѣзи въпроси, защото тѣ се намиратъ отчасти въ връзка съ комунистическия прояви у насъ. Азъ смѣтамъ, че днесъ е вече повече отъ необходимо да изяснимъ нашето становище спрямо комунизма, за да се избѣгнатъ каквито и да било недоразумения. Азъ намирамъ, че и по този въпросъ ние трѣбва да бѣдемъ наясно, както сме наясно по всички други въпроси.

Вие знаете, че всички правителства у насъ сж заемали отрицателно становище спрямо комунизма и сж водили повече или по-малко борба срещу него и срещу неговитѣ прояви. Съвсемъ естествено бѣше, щото тази борба да се засили презъ последнитѣ години, когато ние започнахме да градимъ единъ новъ редъ на нѣщата у насъ, когато започнахме да поставяме систематически основитѣ на по-

вата национална държава, въ която всички други интереси трябва да бъдат подчинени на интересите на общността, на интересите на държавата и на нацията. И наистина, комунизмът е пълно отрицание на нашата стопанска структура, на нашия национален бит, на нашите исторически традиции и разбирания. Българският народ въ своето огромно мнозинство, както въ селата, така и въ градовете, се състои предимно от дребни собственици, у които чувството на частната собственост, отречена по принцип от комунизма, е дълбоко вкоренено и служи за главен стимул на тяхната стопанска дейност и на тяхното лично благосъстояние.

Наредъ съ това оказа се, че комунизмът, тамъ, дето той беше приложенъ на практика, не можа да се справи съ голъмитъ стопански и социални въпроси, чието разрешение се предприема днесъ съ много по-голъмитъ успѣхъ чрезъ други срѣдства и други методи. Илюзиятъ, които мнозина по-рано си правѣха за неговитъ възможности, да създаде единъ по-справедливъ социаленъ редъ и да издигне личността на едно по-високо културно равнище, се разбиха въ опититъ на живота и въ днешната печална действителностъ.

Ето защо ние се боримъ и ще се боримъ съ комунизма и съ всички комунистически прояви у насъ. (Продължителни ржкоплѣскания) Особено днесъ, когато цѣла Европа, подъ ржководството на силитъ отъ Осьта, се е надигнала въ борба срещу комунизма, ние не можемъ да останемъ настрана отъ тази борба. Ние сме убедени, че унищожаването на комунизма, който винаги е представлявалъ една заплаха за европейската цивилизация, е една отъ най-важнитъ предпоставки за създаването на новия редъ въ Европа. (Ржкоплѣскания)

Обаче, г-да народни представители, азъ искамъ да направя тукъ едно пояснение. Има известни срѣди у насъ и въ чужбина, които правятъ всички усилия, за да представятъ нашата страна едвали не като напълно комунизирана. Целитъ, които се преследватъ съ подобни твърдения, сж съвсемъ ясни, за да нѣма нужда да се спирамъ тукъ повече върху тяхъ. Безспорно, и у насъ, както и въ всички други страни, има комунизъмъ и комунисти, повече или по-малко фанатизирани. Обаче също така безспорно е, че комунизмътъ у насъ съвсемъ нѣма ония размѣри, каквито нѣкои искатъ да му припишатъ. Най-доброто доказателство за това ние намираме въ начина, по който нашето население се отнесе къмъ комунистическата пропаганда и къмъ опита на парашутиститъ да предизвикатъ безредие въ страната, както и въ обстоятелството, че, въпрѣки всички подстрекателства, у насъ не бѣха отбелязани почти никакви по-значителни комунистически прояви. Очевидно е, че една страна, чието население въ своето огромно мнозинство се държи така отрицателно къмъ всѣка комунистическа проява, не представлява удобна почва за развитието на комунизма.

Азъ съмъ изобщо повече наклоненъ да приема, че у насъ има не толкова комунизъмъ, колкото комунистически настроения. Тѣзи настроения бѣха плодъ на онова дълбоко недоволство и разочарование, което се появи въ душитъ на частъ отъ българското население, вследствие на нещастията следъ свѣтовната война, когато всички надежди на българския народъ бѣха разбити и когато голѣмитъ финансови тежести бѣха сковали всички стопански възможности на страната. Днесъ, обаче, когато ние осъществяваме нашето национално обединение и когато при новия редъ на нѣщата можемъ да очакваме значителенъ стопански възходъ, ние виждаме, че тѣзи комунистически настроения изчезватъ и отстъпватъ своето мѣсто на едно здраво национално чувство, въ което лежи единствениятъ залогъ за успѣха на страната ни. (Ржкоплѣскания)

Г-да народни представители! Времената, въ които живѣемъ, ни налагатъ задължението да обрнемъ по-голъмо внимание на нашата войска. Въ тронното слово се изтъква изрично, че днесъ тя работи усилено за своето въоръжение и подготовка, съобразно съ най-новитъ опити отъ войната и че, следвайки историческата си роля, тя е готова да изпълни своя дългъ съ ентузiazъмъ и твърдостъ. Българскиятъ народъ се е отнасялъ винаги къмъ своята войска съ голѣма обичъ, грижи и внимание. Той винаги е билъ готовъ да прави жертви за нея. Вие сами, г-да народни представители, тукъ сте ставали не единъ пътъ изразители на тѣзи чувства и разбирания на народа ни. Обаче и българската войска е била винаги достойна за тази обичъ, за тѣзи грижи и внимание. (Ржкоплѣскания) Тя се е отзовавала винаги съ готовност на заповѣдитъ на своя Върховенъ вождъ и е изпълнявала съ достоинство своя дългъ, когато интереситъ на родината сж налагали това. (Бурни продължителни ржкоплѣскания и гласове „Много върно!“) И азъ съмъ убеденъ, че и въ бъдеще,

ако това стане необходимо, българската войска ще изпълни своя дългъ съ сжщия оня героизъмъ, съ сжщото онова себеприцание и готовност за саможертва, за които тя е дала вече толкова много доказателства и въ миналото. (Бурни продължителни ржкоплѣскания и гласове „Върно!“)

Г-да народни представители! Азъ искамъ да мина сега върху нѣкои други въпроси, главно върху въпроситъ, които сж свързани съ управлението и съ положението на новоосвободенитъ земи. Присъединяването на тѣзи земи къмъ България създаде за правителството извънредно голѣми, тежки и разнообразни задачи. Ние имаме да се справимъ съ едно положение, което въ много отношения не отговаряше на положението въ старитъ предѣли на царството. По тази причина голѣма частъ отъ грижитъ на правителството, бѣха насочени тѣкмо къмъ задоволяване на нуждитъ и уреждане на положението въ новоосвободенитъ земи.

Преди всичко ние трѣбваше да се справимъ съ положението въ Добруджа. Вие знаете, че съгласно съ споразумението отъ Крайова, българското население отъ Северна Добруджа трѣбваше да се пресели въ Южна Добруджа, у насъ. Споредъ окончателнитъ цифри, които ние днесъ имаме, числото на преселницитъ отъ Северна Добруджа възлиза на 14.430 семейства, или, по-точно — 66.110 души, срещу 109.800 души изселени румѣни отъ Южна Добруджа. Условиата, при които стана преселването на нашитъ българи отъ Северна Добруджа, бѣха такива, че, поради липса на време, това преселване трѣбваше да се извърши твърде бързо, и по тази причина преселницитъ не можаха да бъдатъ настанени окончателно още отъ самото начало. Преселването на тази огромна маса отъ хора стана въ продължение нѣщо на два месеца — поне за болшинството отъ тяхъ — и, естествено, ние трѣбваше да оземлимъ цѣлото това население отъ началото само временно. Едва по-късно, при по-спокойно време, именно отъ началото на пролѣтътъ тази година, ние можахме да пристѣпимъ къмъ окончателното оземляване на това население. Трѣбва, обаче, да забележа, че по-голъма частъ отъ него можа да остане тамъ, където бѣше настанено още отъ самото начало. Безспорно, това улесни извънредно много и работата на комиситъ, които бѣха натоварени да проведатъ оземляването. Общо взето, отъ цѣлото количество на преселницитъ 93% останаха на мѣстата си, тамъ, където тѣ бѣха временно заселени, а само 7% кръгло трѣбваше да бъдатъ размѣстени на други мѣста.

Наредъ съ оземляването на преселницитъ, трѣбваше да се взематъ нѣкои грижи и за постройка на нуждитъ за тяхъ жилища, защото жилищата, които оставиха румѣнскитъ изселници отъ Добруджа, не бѣха достатъчни или пъкъ частъ отъ тяхъ се оказаха негодни. Необходимо бѣше да се построятъ 743 нови сгради за преселницитъ. Правителството отпусна единъ кредитъ отъ 50.000.000 л., съ който да се посрещнатъ нуждитъ за тѣзи постройки. Предвидъ, обаче, на това, че тази година условията за строежъ въ Добруджа бѣха извънредно трудни — имаме да се справимъ съ голѣми мѣжнотни въ транспорта, имаме да се справимъ също така и съ голѣми мѣжнотни при намирането на необходимия материал — до този моментъ можахме да се построятъ само 85 сгради, а 100 други сж въ строежъ. Тѣй, че всичко 185 сгради, ще могатъ да бъдатъ завършени още тази година. Останалитъ 530 сгради оставатъ да бъдатъ построени презъ следната година. Обаче населението, което се предвижда да дойде въ тѣзи още недовършени или непостроени сгради, бѣше настанено временно въ други жилища. Съ това ние можемъ да считаме, че въпросътъ за оземляването и снабдяването съ сгради на преселницитъ отъ Северна Добруджа, можа да бъде разрешенъ въ срока, който бѣше обещанъ отъ правителството, а именно до началото на тази есенъ.

Интересно е да се направи едно сравнение между онази работа, която бѣше извършена по оземляването и настаняването на преселницитъ въ Добруджа, и работата, която навремето извърши Дирекцията за бѣжанцитъ въ България, защото отъ съпоставянето на цифритъ отъ едната и другата страна, могатъ да се извлѣкатъ нѣкои интересни заключения.

Споредъ отчета на Дирекцията за бѣжанцитъ, въ продължение на 6 години, органитъ на тази дирекция сж настанили и оземлили 31.195 семейства, на които е раздадено всичко 1.400.062 декара земя. Тази работа Дирекцията за бѣжанцитъ е извършила съ свой голѣмъ кадъръ чиновници, като въ нейна помощъ е била придадена и частъ отъ персонала на Географския институтъ. Въ Добруджа бѣха настанени и оземлени 14.430 преселнишки семейства и 18.980 малоимотни и безимотни мѣстни семейства, — за тяхъ азъ ще говоря малко по-сетне — или общо 33.410 се-

мейства; следователно, приблизително съ 2.000 семейства повече, отколкото бяха настанени от Дирекцията за бължанците. На тях се парцелираха и раздадоха 1.825.092 декара земя, или около 400.000 декара земя повече, отколкото бяха раздадени от Дирекцията за бължанците.

Всичката тази работа беше извършена само въ продължение на 6 месеца, от 1 май до 1 ноември тази година, без никакъв специално назначен персонал, а само съ част от персонала на Дирекцията за подобрене и увеличение на работната земя при Министерството на земеделието и държавните имоти — 225 души, групирани въ 66 бригади. (Ржкоплъскания)

Действително, тръбва да се признае, че Дирекцията за бължанците е имала да работи при по-трудни условия. При това, тя е тръбвало да построи и много по-голямо количество жилища, отколкото бяха построени въ Добруджа, . . .

Таско Стилковъ: Нали докарваха дървен материал от румънските Карпати.

Министър-председател Богданъ Филовъ: . . . но все пак, имаше повече материал. Азъ ви казахъ, че една от главните спънки за постройките, които тръбваше да се направят въ Добруджа, беше именно въ време, въ което живеемъ, липсата на материал и мжчотните въ транспорта. Обаче, все пакъ, казвамъ, интересно е да се отбележи, че тази работа, която по количество, общо взето, не беше по-малка от работата, която беше извършена навремето от Дирекцията за бължанците, се извърши за 12 пъти по-малко време, отколкото беше извършена от въпросната дирекция.

Настаняването на преселниците от Северна Добруджа не беше единствената задача, разбира се, съ която ние имаме да се справимъ въ Добруджа.

Вторият голям въпрос, който беше поставенъ за разрешение, беше оземляването на безимотните и малоимотните от Южна Добруджа. Къмъ тази мърка правителството пристъпи не само за това, за да даде едно удовлетворение на мѣстното население въ Добруджа, като се отстранят онѣзи условия, които биха създали известенъ антагонизъмъ между преселниците от Северна Добруджа и населението от Южна Добруджа, но още и за това, защото правителството смѣташе да разреши по този начинъ и единъ социаленъ въпросъ.

Раздадоха се въ Добруджа земи на 18.980 безимотни и малоимотни семейства, отъ които 3.276 сѣ безимотни, т. е. такива семейства, които нѣмаха никаква земя. Това прави общо всичко 76.000 души. Или, ако се вземе предвидъ, че общо населението на Добруджа възлиза днесъ на кръгло 322.000 души, то се раздаде, следователно, земя на една четвъртъ отъ цѣлото население.

Парцелитъ, частитъ, които се раздадоха на това население, се движатъ срѣдно между 40 и 50 декара. Може би това количество да се види нѣкому недостатъчно за обзавеждането на едно здраво стопанство, обаче, отъ друга страна, изтъква се, поне отъ хората, които познаватъ условията въ Добруджа, че земята тамъ е по-плодородна и че 50 декара, общо взето, сѣ достатъчни за изхранването на едно семейство. Само въ изключителни случаи, кждето условията налагаха това или кждето земята беше много по-доходна, се отстъпи отъ тази обща норма и се раздадоха земи отъ 25 до 35 декара. Обаче, както казахъ, това сѣ само изключение.

Наредъ съ тѣзи мѣрки, правителството взема още цѣла редица други мѣрки, които имаха за целъ да улеснятъ добруджанското население и да създадатъ по-добри условия за неговия поминъкъ. Азъ нѣма да ви изброявамъ всички тѣзи мѣрки — повечето отъ тяхъ ви сѣ известни, защото тѣ бяха всички одобрени отъ васъ тукъ, въ Народното събрание — но бихъ споменалъ само нѣкои отъ тяхъ: улесненията, които се направиха по застъпването; снабдяването съ евтинъ кредитъ, както на земеделскитъ стопани, така и на занаятчиитъ и дребнитъ търговци, за да могатъ да се обзавеждатъ; признаването на инвалидна пенсия и на пенсия за изслужено време на ония българи, които бяха получавали по-рано пенсия въ Румъния; уреждането на положението на различните категории професии, за да могатъ тѣ да изпълняватъ успѣшно своята работа и, най-после, уреждането на положението на ония държавни чиновници, които сѣ били по-рано на служба въ Добруджа подъ румънска власт и които не отговаряха напълно на онзи цензъ и на ония изисквания, които сѣ необходими за нашитъ чиновници. Това сѣ само нѣкои поважни мѣроприятия, които правителството прокара тази година, за да може да уреди положението въ Добруджа. И действително, днесъ ние можемъ да кажемъ, че До-

бруджа вече е окончателно приобщена къмъ България.

Не ще съмнение, че останаха за разрешаване още редица други въпроси, които тръбваше да се отложатъ за малко по-късно. Тукъ спада преди всичко голѣмиятъ въпросъ за онази една трета отъ земята, която беше отнета, както знаете, навремето на собственицитъ въ Добруджа отъ румънското правителство и обезщетението за която по принципъ, нашето правителство възприе. Обаче, разбира се, ние тръбваше да чакаме най-напредъ да бждатъ настанени преселниците отъ Северна Добруджа, да бжде раздадена земя на малоимотните и безимотните, за да се види, колко земя остава свободна. Едва тогава може да се пристъпи къмъ разрешаването и на този въпросъ.

Г-да народни представители! Въпроситъ, които се поставяха въ връзка съ другитъ новоосвободени земи — съ Македония и Тракия, сѣ отъ съвършено другъ характеръ. Въ много отношения тѣ сѣ и по-комплицирани, защото тамъ, както знаете, съществуватъ съвършено други, по-специални условия. За правителството първиятъ въпросъ беше, по какъвъ начинъ да се уреди управлението на тѣзи земи. Ние искахме отъ самото начало да избѣгнемъ създаването на единъ специаленъ режимъ въ тяхъ, за да можемъ да ги свържемъ по-добре съ земитъ отъ старитъ предѣли на царството. По тази причина ние въведохме и въ тяхъ онова административно дѣление и административно управление, което имаме и въ останалитъ земи, като създадохме три области, начело съ областни директори, на които се дадоха само по-голями права.

Отъ голѣмо значение беше въпросътъ за подбора на чиновниците. Правителството имаше всичкото съзнание за голѣмото значение на този въпросъ и затова то се постара да избере измежду чиновниците въ България най-способнитъ, тѣзи, които се бяха проявили най-добре и на които то можеше да възлага най-голями надежди, че ще могатъ да се справятъ съ положението въ новоосвободенитъ земи. И действително, азъ тръбва да призная, че българското чиновничество въ това отношение изпълни своя дългъ. Имаше, разбира се, и хора, които не бяха на мѣстото си. Тѣ бяха веднага отстранени. Имаше такива, които се бяха опитали да злоупотребяватъ съ своето положение. Тѣ бяха веднага наказани за тѣзи свои постѣпки. Не можеше да се иска, всички тѣзи хора, които отидоха въ Македония, да бждатъ действително така идеални, че да не се констатира никакво нарушение на ония наредби и упътвания, които бяха дадени отъ страна на правителството.

Азъ искамъ, обаче, тукъ да изтъкна по-специално една категория чиновници, а именно българскитъ учители. Никоя друга категория чиновници не се отзова така охотно и не отиде съ такава готовностъ въ Македония и изобщо въ новоосвободенитъ земи, както българското учителство. (Ржкоплъскания и гласове „Браво!“) Въпрѣки низкитъ заплати и мжчнитъ условия, въ които то беше поставено, българското учителство, както казахъ, охотно и масово отиде да изпълнява тамъ своята културна роля. И въ този случай нашето учителство показа, че то е все още проникнато отъ онзи идеализъмъ, който винаги го е ръководелъ въ неговата просвѣтна и културна дейностъ.

Не ще съмнение, че при уреждането на управлението въ новоосвободенитъ земи ние тръбваше да прибѣгнемъ до съдействието и на мѣстното население. Ние не можехме да пренебрегнемъ мѣстнитъ хора, преди всичко тия отъ тяхъ, които бяха подготвени за подобна работа. Налагаше се, обаче, доколкото това беше възможно, поне частъ отъ тяхъ да дойдатъ въ стара България, за да се запознаятъ по-подробно съ нашитъ учреждения, съ нашия начинъ на управление, както и съ нашитъ институции, за да могатъ да изпълняватъ съ още по-голямъ успѣхъ своята задача въ новоосвободенитъ земи. Това се направи въ голѣми размѣри само при учителството.

Вие знаете, че всички онѣзи българи отъ Македония, които по-рано сѣ били учители и които пожелаха да учителствуватъ и сега, бяха събрани въ София, кждето бяха уредени специални курсове за тяхъ. Въ тия курсове взеха участие 600 души учители. Голѣмата частъ отъ тяхъ останаха въ България да прекарватъ тукъ известно време, за да се запознаятъ съ уредбата на нашитъ училища, съ методитъ на нашето преподаване. Частъ отъ тяхъ отидоха, обаче, и по роднитъ си мѣста въ Македония.

Сжщата тази система се прилага, макаръ може би и въ по-ограниченъ размѣръ, и въ другитъ области на администрацията. Тя ще бжде вѣроятно разширена за въ бждеще.

Азъ нѣма да се спирамъ подробно тукъ да ви описвамъ всички онѣзи мѣрки, които сѣ взети отъ правителството

въ новоосвободенитѣ земи за уреждането на тѣхното положение. Би трѣбвало да навлѣза въ една твърде обширна област. Тѣзи отъ васъ, които сѣ пѣтували въ тѣхъ — а мене ми се струва, че голѣма частъ отъ васъ имаха слуха да посетятъ новоосвободенитѣ земи — сѣ могли да се убедятъ, че въ много отношения тѣзи земи сѣ останали много по-назадъ отъ насъ. Може би това е едно морално удовлетворение за насъ, защото само по такъвъ начинъ; чрезъ едно сравнение съ това, което е направено непосредствено до нашитѣ граници, ние можемъ да премѣримъ действително изминатия пътъ у насъ по отношение на нашата вътрешна уредба.

Азъ самъ имамъ случая, наприкладъ, да констатирамъ, че въ Македония почти навсѣкѣде още се употребява първобитното дървено орало. По отношение на здравната служба, по отношение на благоустройството, безспорно е, че новитѣ земи сѣ останали още твърде назадь и че тамъ за насъ се открива една огромна работа, съ която правителството ще има да се справи.

Особено належащи бѣха нѣкои мѣрки, за да се свържатъ новоосвободенитѣ земи съ пѣтища и желѣзници, защото тѣхното стопанско и културно развитие се намира въ голѣма степенъ въ зависимостъ отъ пѣтнитѣ съобщения. Съществуващитѣ пѣтища се оказаха сравнително добри, тъй че въ това отношение задачата се улесняваше. Трѣбваше да се направятъ само малко поправки по тѣхъ, за да се поставятъ въ пълна изправностъ.

Не така, обаче, стоеше въпросътъ съ желѣзопѣтнитѣ съобщения. Тѣ бѣха досега развити по такъвъ начинъ, че както Тракия, така и Македония бѣха почти свършено откъснати отъ стара България. По тази причина въ това направление бѣха насочени главно и грижитѣ на правителството.

Първата желѣзопѣтна линия, която ние прокарахме, е тѣснолинейката по долината на Струма до Демир-хисаръ. Тази линия е вече построена и е предадена въ експлоатация. Това е първата непосредствена желѣзопѣтна връзка на старитѣ земи съ Тракия, макаръ и съ една тѣснолинейка.

Наредъ съ това се започна и постройката на нормалнитѣ линии, които се предвиждатъ да свържатъ новоосвободенитѣ земи съ България. Това сѣ, както знаете, преди всичко линията, която отъ Кюстендилъ презъ Гюешево и Куманово ще свърже Скопие; после втората линия, отъ Горна-Джумая за Кочани, и най-после линията отъ Момчилградъ презъ Златоградъ за Гюмюрджина. И тритѣ тѣзи линии сѣ вече въ строежъ и правителството прави всички усилия, за да могатъ тѣ да бѣдатъ довършени въ възможно най-късъ срокъ. (Ржкоплѣскания)

Г-да народни представители! Азъ не искамъ да премѣля, че въ новоосвободенитѣ земи ние имаме и нѣкои нежелателни прояви. Обаче нека бѣдемъ наясно по този въпросъ. При особенитѣ условия, въ които се намираха тѣзи земи, кѣдето тѣмко що бѣше бушувала една война, при голѣмата промѣна, която стана преди всичко въ персоната, който е управлявалъ и който сега управлява въ тѣхъ, при особенитѣ условия изобщо, при които е живѣло населението на тѣзи земи, не можеше да бѣде иначе, не можеше да се избѣгнатъ нѣкои такива нежелателни прояви. Напротивъ, странно то щѣше да бѣде друго — странно то щѣше да бѣде, ако бѣше станало действително това чудо, щото при всичкитѣ тѣзи условия тамъ, да не се яви нито една такава нежелателна проява. Обаче азъ трѣбва да констатирамъ, че това сѣ свършено единични прояви, които не могатъ да послужатъ за характеристика на режима и положението въ тѣзи земи. Тамъ, кѣдето тѣ се появиха, правителството взема най-строги мѣрки и можа да се справи незабавно съ тѣхъ.

Г-да народни представители! Азъ искамъ да засегна и другъ единъ въпросъ, който е особено живо интересувалъ винаги правителството и по който съмъ говорилъ и другъ пътъ предъ васъ — това е въпросътъ за нашето село. Днешното правителство, макаръ спрямо него да се прави упрека, че то нѣма непосредствени връзки съ селото, направи може би за нашето село повече отъ което и да било друго правителство. (Възгласи „Много вѣрно!“ Продължителни ржкоплѣскания) Обаче ние не поставихме селото като знаме на нашата политика. Ние не правихме демагогия съ селото. (Възгласи „Браво!“ Ржкоплѣскания) Нашитѣ грижи за селото изхождаха отъ искреното убеждение, че то е действително най-важниятъ факторъ въ нашето стопанско развитие. И тѣмко затова именно, че ние не правихме демагогия, мѣрките, които ние взехме, дадоха може би много по-благоприятни резултати.

Азъ нѣма да ви изброявамъ тия мѣрки — вие ги знаете всички много добре. Тѣ сѣ изложени въ цѣлата редица законопроекта, които минаха тукъ и които намѣриха вашето одобрение. Никой днесъ не би могълъ да отрече, че въ нашето село има едно много по-голѣмо благосъстояние, отколкото преди две или три години. Може би това благосъстояние се дължи отчасти и на особенитѣ условия, които настанаха напоследѣкъ у насъ. Но сѣщо така никой не би могълъ да отрече, че тѣ се дължатъ въ голѣма степенъ и на мѣроприятията, които бѣха взети отъ страна на правителството.

Въ връзка съ това, азъ искамъ да изтъкна само едно отъ тѣзи мѣроприятия, което има по-особено значение, защото то характеризира и нашата социална политика. Вие се сѣщате, че това е въпросътъ за земеделскитѣ пенсии. Този въпросъ намѣри, съ вашето съдействие, както знаете, едно благоприятно разрешение. Съ него се даде доказателство не само за грижитѣ, които правителството полага за селото, като осигурява чрезъ пенснитѣ старинитѣ на земеделскитѣ стопани, но така сѣщо и за онѣзи по-специални социални грижи, които сегашното правителство винаги е полагало за онѣзи слоеве отъ нашето население, които сѣ стопански по-слаби.

Още миналата година, когато говорехъ отъ сѣщото това мѣсто, азъ ви бѣхъ обещалъ, че правителството ще изработи единъ петгодишенъ планъ за стопанско и културно издигане на селото. Вие знаете, че този планъ се работи: вѣроятно той ще бѣде скоро окончателно готовъ и ще може вече да се прилага. Той предвижда не само мѣрки за стопанското издигане на селото, но така сѣщо и мѣрки за неговото културно издигане.

Азъ имамъ случая и по-рано, когато говорехъ тукъ за него, да изтъкна, че споредъ нашитѣ разбирания, стопанското и културното издигане на селото сѣ тѣсно свързани едно съ друго и че самото наше селско население разбира много добре това. Затова именно то прави толкозъ голѣми жертви за своитѣ училища, за своето образование, за своята просвѣта. По тази причина, като изхождаме именно отъ тази констатация, ние включваме въ петгодишния планъ и мѣрки за културното издигане на селото.

Накратко, тѣзи мѣрки се състоятъ преди всичко въ това, че чрезъ една реформа на читалищата, съ закона, който вие гласувахте тукъ презъ миналата сесия, се дава възможностъ на читалищата да развиятъ една по-голѣма просвѣтна и културна дейностъ. На второ мѣсто, взеха се много по-голѣми грижи за постройката на училища въ селата, отколкото това ставаше досега. Действително, училища въ селата сѣ строени и досега. Тѣ се строятъ, обикновено, съ сумитѣ отъ единъ фондъ, създаденъ преди нѣколко години. Това е тѣй наречениятъ фондъ за кооперативенъ строежъ на народни училища. Отъ него се раздаватъ на общинитѣ, срещу изплащане, въ заемъ известни суми, които, естествено, не покриватъ всичкитѣ разходи за училищата, защото, както знаете, селянитѣ въ голѣма степенъ строятъ сами своитѣ училища; тѣ влагатъ своя собственъ трудъ въ тѣхъ и донасятъ необходимитѣ материали. По тази причина за строежа на училища въ селата има нужда отъ по-малко срѣдства, отколкото за строежа, който става въ градоветѣ.

Новото, което ние направихме, бѣше, че чрезъ едно изменение на закона за кооперативенъ строежъ на народни училища ние предвидѣхме не само да се отпуснатъ заеми на общинитѣ, но така сѣщо и да се даватъ безвъзмездни помощи на онѣзи общини, които сѣ бедни и не сѣ въ състояние да покрѣчатъ своитѣ нужди за постройка на училища. И тукъ, следователно, ние излизаме отъ принципа за подпомагане на стопански слабитѣ слоеве отъ нашето население.

Азъ ще ви съобща само нѣколко цифри, за да видите какво е направено въ това отношение презъ последнитѣ две години. Миналата 1940 г. бѣха отпуснати отъ фонда за кооперативенъ строежъ на народни училища заеми въ размѣръ на 115,235.000 л., а бѣха раздадени безвъзмездни помощи въ размѣръ на 5,990.000 л. Тия суми, разбира се, не показватъ истинската стойностъ на строежитѣ, защото, както вече забелязахъ, вътре въ тия суми не влиза нито трудътъ, нито пъкъ частъ отъ материалитѣ, които се употребяватъ въ строежитѣ. Следователно, ако ние искаме да имаме поне една приблизителна представа за стойността на строенитѣ училища въ селата презъ миналата година, трѣбва да приемемъ, че тѣ възлизатъ най-малко поне на 300 милиона лева. Презъ настоящата 1941 г., вследствие на това, че условията за строежи не бѣха толкова благоприятни,

приятни, сумитъ сж малко по-ограничени. Тази година бѣха раздадени заеми за строеж на училища въ размѣръ на 80.735.000 л., обаче безвъзмездни помощи се раздадоха въ размѣръ на 14.935.000 л., отъ които 5.000.000 л. въ новосвободенитѣ земи.

Азъ споменавамъ именно тия цифри, защото, както казахъ, тѣ характеризиратъ нашата културна дейность въ селата. Но това не бѣха единственитѣ мѣрки на правителството. Вие знаете, че отъ миналата година ние започнахме да уреждаме, само за опитъ отъ начало, така нареченитѣ културни седмици въ селата. Миналата година бѣше проведена една такава културна седмица въ Северо-западна България, а именно въ селата Кнежа, Бреница и Койнаре. Тази културна седмица имаше грамаденъ успѣхъ въ споменатитѣ села. Населението посрещна тая инициатива съ най-голямъ радостъ и я подкрепи отъ своя страна по всѣкаквъ възможенъ начинъ. Сега ние уреждаме, и то наскоро, въ началото на идущия месецъ, една друга такава културна седмица въ Южна България, въ Пазарджишко, а именно въ селата Вѣтрень, Виноградецъ и Бошуля.

Следователно, вие виждате вече отчасти какъ ние смѣтаме да развиемъ плана за културното издигане на селото, за да можемъ по този начинъ да положимъ грижи не само за неговото материално благосъстояние, но и за това, което не е по-маловажно — за неговото издигане въ просвѣтно и културно отношение.

Г-да народни представители! Азъ бихъ искалъ да кажа нѣколко думи и за друга една дейность на правителството, която лежи повече въ областта на социалнитѣ мѣроприятия, защото и тя изхожда пакъ отъ сѣщитѣ принципи за подпомагане на слабитѣ икономически слоеве, както и дейността за нашето село. Нашитѣ грижи не се ограничаватъ само върху селото. Тѣ се простиратъ еднакво и върху градското население, преди всичко върху работническото. Азъ нѣма да ви изброявамъ тукъ всичко онова, което бѣше направено за подобрене на положението на работниците, за подобрене на условията за работа, за подобрене на здравното състояние на работниците, за подобрене на заплатитѣ имъ и т. н. Всичко това сж собствено нѣща, които следватъ ежедневния животъ, нѣща, които — това се разбира само по себе си — въ дневно време трѣбва да се направятъ за работническото въ всѣка страна.

Ще стбележа само нѣкои по-голямѣ мѣроприятия, които характеризиратъ дейността на правителството въ това направление. Такъвъ е, напримеръ, законътъ за постройката на работнически жилища, който вие гласувахте тукъ напоследъкъ и по силата на който се отпускатъ за постройката на такива жилища 200 милиона лева. Частъ отъ тия жилища ще бѣждатъ продадени на работниците по достъпни за тѣхъ цени, частъ отъ тѣхъ ще се даватъ подъ наемъ пакъ на достъпни цени. По този начинъ работниците, които ще получатъ такива жилища, ще бѣдатъ поставени да живѣятъ въ много по-хигиенични условия отъ тия, въ които сж поставени тѣ сега. Това е инициатива, която сега започва и която има всичкитѣ изгледи по-нататкъ да се разрастне въ още по-голямъ размѣръ.

Отъ другитѣ мѣроприятия отъ този видъ бихъ искалъ само да изтъкна тукъ уреждането на пенситѣ на занаятчиитѣ и уреждането на пенситѣ на умственитѣ работници, за които сжщо така се положиха необходимитѣ грижи, за да се осигурятъ и тѣхнитѣ старини, както се осигуриха старинитѣ и на другитѣ категории български граждани, както се осигуриха старинитѣ на земеделскитѣ стопани.

Всичко това азъ го изтъквамъ само за да подчертая, че и въ политиката на дневното правителство лежи принципътъ за по-голямъ социална правда, на който днесъ трѣбва да почива, както забелязахъ и въ началото — уредбата на всѣкаква съвременна държава и въ името на който се води днесъ голѣмата борба въ Европа.

Отъ другитѣ мѣроприятия на правителството бихъ искалъ да засетна съ две думи още онѣзи мѣрки, които биха могли да се обобщатъ подъ името „Трудъ и радостъ“. Азъ зная, че у насъ се гледа още малко съ насмѣшка на тая инициатива. Мнозина се подираватъ, когато се говори за инициативи въ връзка съ „Трудъ и радостъ“. Обаче всѣки, който познава тия работи малко по-добре, знае какво голѣмо значение, каква голѣма роля може да изиграятъ тия мѣроприятия и колко голѣмо е преди всичко тѣхното социално значение. Защото грижитѣ на държавата, както за селото, така и за работниците, не трѣбва да се ограничаватъ само за материалното положение на съответнитѣ категории български граждани. На-

шата целъ не е да направимъ отъ работника само единъ добъръ специалистъ, който да бѣде добре заплатенъ. Нашата целъ трѣбва да бѣде да направимъ отъ него преди всичко единъ съзнателенъ и просвѣтенъ гражданинъ, който да може да изпълни преди всичко своя граждански дългъ въ държавата. (Ржкоплѣскания)

Мѣроприятията, които се взематъ отъ страна на организацията „Трудъ и радостъ“, целятъ именно отчасти това подобрене въ просвѣтитѣ и културни условия на работника. Тѣ иматъ преди всичко целта да осмислятъ неговия трудъ, да го направятъ по-приятенъ, за да може работата да се чувствува не вече като едно мъчение, но като едно удоволствие.

Изобщо азъ искамъ да подчертая, че при всички подобни мѣроприятия на правителството ние изхождаме — както това, впрочемъ, се подчерта и отъ нѣкои отъ народнитѣ представители, които говориха преди мене — отъ голѣмото значение на труда за повдигане на нашето стопанско благосъстояние. Нѣкой, струва ми се, бѣше казалъ, че трудътъ е най-голямиятъ капиталъ на българския народъ. Ако ние действително имаме това съзнание, при нашето сравнително още слабо развито стопанство, ние би трѣбвало да поставимъ, доколкото това е възможно, не капитала, а труда като основа на нашето стопанско благосъстояние. Трудътъ е не само едно право, но той е и едно задължение; всѣки трѣбва да има да работи, но и всѣки е длъженъ да работи.

Като изхождаме именно отъ този принципъ, ние смѣтаме, че ни предстои да разрешимъ още единъ голѣмъ въпросъ, а именно въпроса за безработицата въ България. Действително въ нашата страна, вследствие на особената и стопанска структура, нѣмаме голѣма безработица, както въ другитѣ индустриални страни. Доколкото си спомнямъ цифритѣ, които се даваха за безработнитѣ у насъ допреди войната — сега презъ време на войната, особено съ мобилизацията, въ много отношения безработицата се намали — ставаше дума за 12 до 15 хиляди души безработни — пие тождова бѣха зарегистрирани. У насъ сж уредени известни фондове за подпомагане на работниците презъ времето, когато тѣ нѣматъ работа. Обаче азъ смѣтамъ, че това разрешение не е най-сподобливото. Въпросътъ се състои не въ това да дадете нѣкому нѣкаква помощъ, съ която той да може едва да преживява, но въ това да му намѣрите работа, за да има той преди всичко моралното удовлетворение, че самъ може да изкара своята прехрана, а не да подага ржка като нѣкой просякъ къмъ държавата. (Ржкоплѣскания)

Съ огледъ на това правителството е поставило този въпросъ на разрешение и азъ мисля, че ние ще бѣдемъ наскоро въ състояние да ви сезкраме съ единъ законопроектъ, съ който да може да се уреди и този въпросъ.

Г-да народни представители! Азъ бихъ искалъ да засегна само още единъ въпросъ, преди да привърша. Това е въпросътъ за организацията на общественитѣ сили, който се засегна тукъ отъ тази трибуна и отъ други оратори. Изтъкна се, какво е голѣмото значение на този въпросъ преди всичко при създаването на новия редъ на нѣщата у насъ, при оформяването на новия режимъ и на новата държава. Азъ искамъ да подчертая, че този въпросъ е занимавалъ и занимава непрекъснато правителството и че въ това отношение се взематъ вече известни мѣрки, които сж изтъкнати и въ тронното слово.

Преди всичко, на първо мѣсто въ областта на организирането на общественитѣ сили стои създаването на организацията на българската младежъ „Бранникъ“. Тази организация бѣше създадена чрезъ единъ законъ, който вие гласувахте въ последната редовна сесия на Народното събрание. Обаче, по една или друга причина, тя започна да действа сравнително късно, едва отъ два или три месеца. Азъ трѣбва да изтъкна тукъ, че организацията „Бранникъ“ се посрѣща извънредно добре, съ голѣмъ ентузиазмъ и съ голѣма радостъ отъ българската младежъ. Днесъ ние вече имаме 30.000 души български младежи, които сж се явили да постѣпятъ въ редоветѣ на тая организация. (Продължителни ржкоплѣскания и гласове „Браво!“)

При това не трѣбва да се забравя, че постѣпването въ организацията е доброволно, то не е задължително, и че всички тѣзи кандидати се явяватъ по своя собствена воля, безъ да бѣждатъ задължавани за това отъ когото и да било. Разбира се, че най-лесно тая организация би могла да се прокара въ училището. Обаче нашата целъ не е да обхващамъ само училищната младежъ. Главната целъ на организацията е да привлече преди всичко извънучи-

лицната и селската младеж. Затова още в самото начало сж взети мърки, щото тази младеж да бжде привлечена в първите младежки дружини, които се създадоха. Азъ имахъ случай да посетя курса, който бѣше устроенъ, за подготвяне на ръководители на тази младеж, и трѣбва да ви кажа, че останахъ изненаданъ отъ онзи ентузиазъмъ, съ който видѣхъ, че работятъ участниците въ курса. Между тѣхъ имаше — и това е много характерно — дребни чиновници, общински или държавни, имаше учители, имаше студенти, което ми направи голѣмо впечатление. Това бѣха хора, които бѣха дошли да работятъ не телкозъ за материални облаги, колкото за идеята, водени отъ своя идеализъмъ. Това именно е най-голѣмата гаранция, че „Бранникъ“ трѣбва по единъ правъ пътъ и ще може да отговори на своето предназначение. (Ржкоплѣскания)

Всичко ни дава право да се надѣваме, че българската младежъ ще постѣпва масово въ „Бранникъ“, гдето тя ще получи здраво гражданско и национално възпитание, за да стане единъ отъ най-здравитѣ стълбове на днешната българска държава.

На второ мѣсто, искамъ да се спра върху въпроса за професионалнитѣ организации. Въ последната сесия на Народното събрание вие гласувахте единъ законъ за тѣзи организации, обаче, азъ смѣтамъ, че съ този законъ въпросътъ за тѣхъ още не е разрешенъ задоволително. И днесъ, така както сж поставени, професионалнитѣ организации не могатъ още да изпълнятъ своето предназначение, да бждатъ истински сътрудници на управлението въ изграждането на стопанското благосъстояние на страната и въ провеждането на идентъ за съвременната национална държава. Така както днесъ сж поставени, професионалнитѣ организации носятъ все още твърде много отпечатъка на едновременно сж професионални съюзи. Тѣ си служатъ и досега отчасти съ идеологията и съ методитѣ на тѣзи професионални съюзи. Всѣка една отъ тѣзи организации застѣпва още твърде много себичнитѣ интереси на професията, вмѣсто да ги подчини на общитѣ стопански интереси на страната и на интереситѣ на държавата. Професионалнитѣ организации иматъ днесъ повече едно вертикално устройство; у тѣхъ липсва още това, което би могло да ги свърже и да обобщи тѣхнитѣ интереси въ хоризонтално отношение. Себичнитѣ интереси, които се застѣпватъ сега въ професионалнитѣ организации, би трѣбвало да намѣрятъ нѣкъде единъ центъръ, въ който противоречията да се изгладятъ; би трѣбвало да се създаде онази база на разбиранство, която ще може да обобщи интереситѣ и да ги подчини въ служба на общността и на държавата. Съ огледъ на тѣзи разбирания, законътъ за професионалнитѣ организации би трѣбвало да се измѣни. И азъ се надѣвамъ, че и въ това отношение ще можемъ наскоро да ви сезираме съ единъ новъ законопроектъ. (Ржкоплѣскания)

Най-после, както това се изтъква и въ тронното слово, вие имаме още една голѣма организация — това е Съюзътъ на запасното войнство. Значението на този съюзъ въ изграждането на нашитѣ обществени сили е посочено и въ тронното слово. Той може би още не е организиранъ така, както би трѣбвало да бжде, за да може да изиграе своята голѣма роля, но азъ се надѣвамъ, че и това ще може да стане въ най-късо време. По този начинъ ние ще можемъ да създадемъ онѣзи три стълба на днешната държава, върху които ще се крепи нейната сила: младежката организация, професионалнитѣ организации и Съюзътъ на запасното войнство.

Не искамъ да спирамъ тукъ върху отдѣлнитѣ въпроси, които се намиратъ повече въ връзка съ дейността на различнитѣ министерства. Тѣзи въпроси ще могатъ да се разгледатъ по-подробно при дебатитѣ по бюджетитѣ, когато се представя най-добриятъ случай за тѣхното разглеждане.

Г-да народни представители! Великитѣ моменти въ живота на народитѣ сж били винаги и моменти на велики изпитания. Днесъ мнозина, може би, не сж въ състояние да оценятъ както трѣбва величието на времето, въ което живѣемъ. Увлѣчени въ водовъртежа на събитията, засти твърде много съ всѣкидневнитѣ грижи на днешния комплициранъ животъ, днесъ мнозина не сж въ състояние да видятъ, че надъ тия всѣкидневни грижи, надъ тия материални несгоди, надъ преходното и нетрайното, стои нѣщо много по-голѣмо, нѣщо велико, вѣчно и несломимо, което единствено е въ състояние да даде смисълъ и оправдание въ сѣществуването на единъ народъ като самостоятелна национална единица. Днесъ никой народъ не може да

остане въ спокойствие и доволство, никой народъ не може да се грижи само за своитѣ материални блага. Защото народи, които сж изпадали въ това положение, макаръ и да сж достигнали голѣмо благосъстояние, сж ставали винаги плячка на други по-жизнеспособни, по-здрави и воинствени народи. Такива сж били винаги неумолимитѣ закони на историята. Днесъ и за народитѣ важатъ знаменититѣ думи на Гюте, които той влага въ устата на своя Фаустъ: „Само онзи заслужава свободата и живота си, който трѣбва да ги извоюва всѣки день.“ Великитѣ изпитания водятъ винаги или къмъ величие, или къмъ провала. Срѣденъ пътъ при тѣхъ нѣма. По кой пътъ ще трѣгне българскиятъ народъ? Азъ не допускамъ, че може да се намѣри съзнателенъ българинъ, който въ подобенъ моментъ да се колебае. Азъ съмъ твърдо убеденъ, че цѣлитъ български народъ е достатъчно зрѣлъ политически, за да може да се справи съ голѣмитѣ задачи на днешния моментъ и да си осигури едно свѣтло бъдеще. Българскиятъ народъ не може да изневѣри на своето минало и на своитѣ традиции, защото той въ всички върховни моменти на своето сѣществувание е билъ винаги въ състояние да се справи съ създаденото положение; защото той въ всички моменти на велики изпитания е намиралъ достатъчно морални сили въ себе си, за да може да ги преодолѣе. Спомнете си за епохата на робството, спомнете си за освободителнитѣ борби, спомнете си най-после за голѣмитѣ изпитания презъ време на свѣтовната война и непосредствено следъ нея. Българскиятъ духъ никога не бѣше сломяванъ, българската воля никога не бѣше пречупвана, българскиятъ народъ никога не е преставалъ да се бори за своята свобода и за своята независимост.

Ето кои нравствени качества сж чертали и ще чертаятъ пътя на българския народъ. Въ тѣхъ азъ виждамъ залоза за неговото свѣтло бъдеще. (Бурни и продължителни ржкоплѣскания)

Г-да народни представители! Въ днешнитѣ сжбоносни времена нека всички ние — и народъ, и народно представителство, и правителство — въ пълно съзнание на голѣмитѣ отговорности, които ние всички носимъ предъ Бога и предъ историята, се сплотимъ въ една воля, въ една мисль, въ една идея, за да можемъ подъ мждротъ ржководство на Негово Величество нашия любимъ Царъ да довършимъ голѣмото дѣло, което сме започнали, за единението и благоденствието на българския народъ. (Бурни и продължителни ржкоплѣскания)

Ние не бихме могли да изразимъ по-добре тѣзи наши чувства и тѣзи наши разбирания, освенъ като ги обобщимъ само въ три думи: единъ народъ, една държава, единъ Царъ.

Да живѣе Негово Величество Царътъ!

Да живѣе България!

(Народнитѣ представители ставатъ прави, произнасятъ громко „Да живѣе“ и „Ура!“ и продължително ржкоплѣскаятъ. Ставатъ прави и министритѣ и публиката. Овацията, отправена и къмъ цѣлия министерски кабинетъ, продължава, докато министъръ-председателъ заема мѣстото си на министерската маса. Министъръ-председателъ и г-да министритѣ благодарятъ съ поклони)

Председател Христо Калфовъ: Г-да народни представители! Разискванията по първото четене на проектоотговора на тронното слово сж привършени. Ще гласуваме.

Онѣзи г-да народни представители, които приематъ текста на проектоотговора на тронното слово така, както е прочетенъ отъ г-на докладчика преди нѣколко заседания, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема. (Продължителни ржкоплѣскания)

Екимъ Екимовъ: Искамъ думата.

Председател Христо Калфовъ: Имате думата.

Екимъ Екимовъ: Г-не председателю! Речитѣ, които уважаемитѣ г-да министри — министъръ-председателъ и министърътъ на търговията, промишлеността и труда — произнесоха предъ българския Парламентъ, се отпечатаха дълбоко въ душитѣ на народното представителство. Азъ смѣтамъ, че народнитѣ представители биха желали да иматъ тия речи отпечатани, за да си запазятъ даннитѣ, идентъ и мислитѣ, които бѣха вложени въ тия речи, за да ги разнесатъ като единъ факелъ за бъдещата наша дейностъ.

Предлагамъ, тия две речи на уважаемитѣ господа министри да бждатъ отпечатани въ по 20.000 екземпляра.

Никола Захариев: He! 100 000.

Председател Христо Калфов: Г-да народни представители! Има направено предложение, речит на г-на министър-председателя и на г-на министра на търговията да бъдат отпечатани . .

Обаждат се: Въ 100.000 екземпляра.

Стамо Колчев и други: Въ колкото е нужно.

Гето Кръстев: Да не се определя количеството.

Председател Христо Калфов: . . . въ необходимото число екземпляри. Които приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър-председател Богдан Филов: Предлагам спешност.

Председател Христо Калфов: Г-да народни представители! Г-нъ министър-председателъ прави предложение, проектоотговорът на тронното слово да се разгледа по спешност на второ четене. Ще гласуваме. Които г-да народни представители приемат това предложение — да преминем по спешност към разглеждане на второ четене проектоотговора на тронното слово — моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-на докладчика да докладва.

Докладчик Сотир Янев: (Чете)

„Ваше Величество,

Народните представители благодарят за сърдечното приветствие на Ваше Величество, отправено имъ съ царското слово, и съ щастливи, че съ отново събрани въ свещената сграда на Народното събрание за III редовна сесия на XXV-то обикновено Народно събрание.“

Председател Христо Калфов: Ще гласуваме. Които приемат първия пасаж на проектоотговора на тронното слово, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Сотир Янев: (Чете)

„Ваше Величество,

Ние сме преизпълнени отъ радост, че следваната отъ правителството външна политика даде най-щастливи резултати — обединението на българския народъ.

Ние единодушно одобрихме въ миналата сесия присъединяването на България къмъ Тристранния пакт и съгласието за влизането на храбрите германски войски у насъ, съ което се предотврати надвисналата надъ Балканите опасност. Тия дѣла отговарят на интересите на страната и на чувствата на българския народъ, чувства, които повсемѣстно и непринудено всички българи изразиха въ сърдечния прием на германските бойци. Така България приобща усилията си къмъ тѣзи на великите народи, които се борят за изграждането на новъ редъ въ Европа, почиващ на справедливостта. Благодарение на това сътрудничество, Македония и Бѣломорието, тия скѣпи намъ български земи, несправедливо ни отнети, и за които дадохме безброй жертви въ три последователни войни, бѣха възвърнати къмъ нашето отечество. Така възтържествува правдата и въ този край на европейската общност, подъ ръководството на силите отъ Осъта и на тѣхните велики водачи. На тѣх и на тѣхните народи ние дължимъ искрена благодарност, съ тѣхъ ни свързва неизмѣнна вѣрност.

Ние се прекланяме съ признателност предъ дадените отъ тия народи скѣпи жертви, чиято паметъ българският народъ завинаги ще пази.

Народното представителство съ задоволство констатира, че отношенията ни съ Румъния се връщат къмъ традиционните приятелски връзки, които щастливо ще се засилватъ чрезъ нашето общо участие въ Тристранния пакт.

Ние се радваме, че този пакт ни свързва и съ старата българска приятелка Унгария, отношенията ни съ която съ се отличаваха винаги съ пълно доверие и искреност и които намѣриха изразъ напоследъкъ при посещението на г-на министър-председателя въ Будапеща.

Съ задоволство отбелязваме, че Тристранният пакт ни създаде нови ценни връзки и съ Словашко, и съ независимата Хърватска държава, която поздравихме съ радост при нейното създаване.

Българският народъ е билъ винаги свързанъ съ словашкия и хърватския народи съ искрено приятелство и той е следилъ съ съчувствие тѣхното развитие и напредъкъ. Народното представителство е особено доволно, че отношенията между България и Турция се развили най-благоприятно презъ последната година, въ духа на договора ни за приятелство и на декларацията отъ 17 февруарий тази години, и съ радостъ констатира, че тѣзи отношения продължаватъ да бждатъ проникнати отъ взаимно доверие и приятелски чувства.

Българският народъ има най-добри чувства и къмъ албанския народъ — нашиятъ новъ съседъ.

Ние сме доволни, че съ останалите голѣми и малки държави правителството поддържа най-добри отношения, въ кръга на интересите на страната.

Комисията предлага, въ края на последната алинея да се прибавятъ думите: „и на съществуващите възможности.“

Председател Христо Калфов: Г-да народни представители! Г-нъ докладчикътъ предлага една добавка въ текста на пасажъ втори — въ края на последната алинея да се прибавятъ думите: „и на съществуващите възможности.“

Онѣзи г-да народни представители, които приематъ тази поправка, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Онѣзи г-да народни представители, които приематъ цѣлия пасажъ втори съ добавката, която предложи г-нъ докладчикътъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Сотир Янев: (Чете)

„Ваше Величество,

Народното представителство е особено доволно, че въ тия тревожни за свѣта дни, чрезъ грижите на правителството, редътъ се запази напълно у насъ и народътъ можа да се отдаде на миренъ трудъ. Опитите отвън да се смути спокойствието въ страната се разбиха въ здравето национално чувство на българина и въ организираната сила на държавата.

Ние съ радостъ констатираме, че, благодарение на взетите мѣрки и на съдействието на населението, установяването и организирането на държавната властъ въ освободените наши земи бѣ посрещнато съ въодушевление отъ заробените досега наши братя-българи.

Ние одобряваме грижите на правителството за подобрене на народното здраве и сме доволни, че то продължава да разширява социалните мѣроприятия, като подпомага и семействата на бранителите на родината. Особено сме доволни, че, наредъ съ грижите за разширение и подобрене на народното образование, правителството взе мѣрки да засили националното и гражданското възпитание на младежта.

Новите насоки, които се дадоха на професионалните организации и на Съюза на запасното войнство, убедени сме, улесняватъ обединението на националните сили на страната и ще ги насочатъ къмъ по-полезна държавна творческа дейностъ.“

Председател Христо Калфов: Онѣзи г-да народни представители, които приематъ пасажъ трети, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Сотир Янев: (Чете)

„Ваше Величество,

Особена адмирация изпитваме и най-сърдечна благодарностъ отправяме къмъ родната ни войска, която, докато на Балканите се развиваха съдбоносни за насъ събития, застана здраво по границите на нашето скѣпо отечество и го запази, за да не стане театъръ на военни действия.

Много се радваме, че днесъ войската работи усилено за своето въоръжение и подготовка, съобразно съ най-новите опити отъ войната.

Ние сме горди, че тя, съзнавайки историческата си роля, е готова да изпълни своя дългъ съ ентузиазъмъ и, можемъ да увѣримъ Ваше Величество, че, въ изпълнение на тази задача, тя ще бжде подкрепена отъ цѣлокупния народъ съ вѣра въ победата.“

Председател Христо Калфовъ: Онѣзи г-да народни представители, които приематъ пасажъ четвърти, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Сотиръ Яневъ: (Чете)

„Ваше Величество,

Народното представителство гледа съ довърне на целесъобразнитѣ мѣроприятия, които правителството предприема за намиране необходимитѣ сѣдства за преодоляване голѣмитѣ изпитания и бюджетни мѣжнотии, въ които изключителнитѣ времена поставиха нашитѣ финанси. То е доволно, че данѣчната политика се ръководи отъ здравия социаленъ принципъ да обхване прогресивно по-голѣмитѣ приходи.

Чрезъ вътрешния заемъ за отбраната на страната, посрещнатъ съ голѣмо родолюбие и довърне, ние имаме твърдата увѣреностъ, че държавнитѣ финанси ще се запазятъ уравновесени и ще позволятъ да се задоволятъ не само текущитѣ и извънредни нужди, но и ще се осъществятъ полезни начинания въ освободенитѣ земи.

Декларацията на правителството, че то не ще се поддаде на никакви изкушения и ще пази съ всички сѣдства стабилността въ паричната и стопанска области, за да може народътъ да преживѣе свѣтовната криза съ възможно най-малки сътресения, особено задоволява народното представителство.“

Председател Христо Калфовъ: Онѣзи г-да народни представители, които приематъ пасажъ пети, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Сотиръ Яневъ: (Чете)

„Ваше Величество,

Грижитъ на правителството да приспособи къмъ нуждитѣ на днешнитѣ моменти нашето земедѣлие, индустриалното ни производство, външната ни и вътрешна търговия се посрѣщатъ съ вѣра отъ народното представителство.

То оправда наложенитѣ известни ограничения и жертви, като резултатъ на войната, при недостатъчната житна реколта и липсата на нѣкои сурови материали.

То одобрява и намѣсата на правителството въ разпредѣлението на нѣкои важни стоки и ще бѣде доволно, ако този режимъ се разпростре върху всѣка стопанска област, която войната би засегнала неблагоприятно.

То ще подкрепи и насърчи правителството да взема мѣрки за правилното насочване на земедѣлското и индустриалното производство и да действува енергично за стабилизирание на ценитѣ.

Доволни сме, че правителството успѣ и тази година да продължи своята строителна политика, и особено сме доволни, че то полага усилия за свързването на освободенитѣ земи чрезъ нови пѣтища и желѣзопѣтни линии, безъ да спира строителнитѣ работи въ старитѣ предѣли на страната.“

Председател Христо Калфовъ: Онѣзи г-да народни представители, които приематъ пасажъ шести, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Сотиръ Яневъ: (Чете)

„Ваше Величество,

Единодушно и съ вѣра въ бѣдещето, ние, следъ обсъждане, ще одобримъ всички законодателни мѣроприя-

тия, които правителството ще ни предложи въ връзка съ освободенитѣ земи, за насърчение на производителнитѣ сили на народа и за всеобщия напредѣкъ на страната.“

Председател Христо Калфовъ: Онѣзи г-да народни представители, които приематъ пасажъ седми, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Сотиръ Яневъ: (Чете)

„Ваше Величество,

Народнитѣ представители сме убедени, че, съ общитѣ усилия на Ваше Величество, правителството и народа, ще може да се изгради благополучието на уголѣмена и обединена България. Ние Ви поднасяме увѣрение за нашата къмъ Ваше Величество преданостъ и за пълната къмъ правителството подкрепа.

Нека Всевишниятъ да излѣе своето благословение върху Ваше Величество и да благослови нашия трудъ за България.

Да живѣе Ваше Величество!

Да живѣе Нейно Величество Царицата!

Да живѣе Негово Царско Височество Престолонаследникътъ Князь Симеонъ Търновски!

Да живѣе България!

Председател Христо Калфовъ: Онѣзи г-да народни представители, които приематъ пасажъ осми, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Рѣкоплѣскания)

Текстътъ на отговора на тронното слово е окончателно приетъ. (Рѣкоплѣскания)

Поради напредване на времето ще вдигнемъ заседанието. Ще опредѣлимъ дневния редъ за идното заседание.

За следващото заседание, утре, четвъртъкъ, 20 този месецъ, 15 ч., съ съгласието на правителството, предлагамъ следния дневенъ редъ:

1. Одобрение на предложението за одобрение 30 постановления на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 21 октомврий 1941 г., протоколъ № 171 — относно продължението срока по чл. 40 отъ закона за облагане съ данъци, такси и др. жителитѣ на освободенитѣ презъ 1941 г. земи, въ връзка съ чл. 7 отъ закона за тютюна.

Първо четене на законопроектитѣ:

2. За измѣнение и допълнение бюджета на Министерството на земедѣлието и държавнитѣ имоти за 1941 бюджетна година.

3. За уреждане пашата на козитѣ въ отреденитѣ за предметъ на горското стопанство земи.

4. За сключване заемъ отъ Българската земедѣлска и кооперативна банка, въ продължение на 5 години по 135.000.000 л., за мѣроприятия по горитѣ.

5. За разрешаване на министра на желѣзницитѣ, почитѣ и телеграфитѣ да поеме задължение за нуждитѣ на Главната дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата, въ размѣръ на 2.700.000.000 л., платими за повече отъ три бюджетни години.

Онѣзи г-да народни представители, които приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 19 ч. 20 м.)

Председателъ: ХРИСТО КАЛФОВЪ

Секретари: { СВЕТОСЛАВЪ СЛАВОВЪ
ДИМИТЪРЪ САРАДЖОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: ДОНЧО ДУКОВЪ